

MUU SIIKA- LEHT

1933

VEEBRUAR

Nr. 2

MUUSIKUD!

Jäädvustades oma vokaal- ja instrumentaalmuusikat grammofoniplaadidel, on Teil ühtlasi ka võimalus kontrollida, parandada ja täiendada oma võimeid.

HELIÜLESVÖTTESTUUDIOS „HELIKIRI“

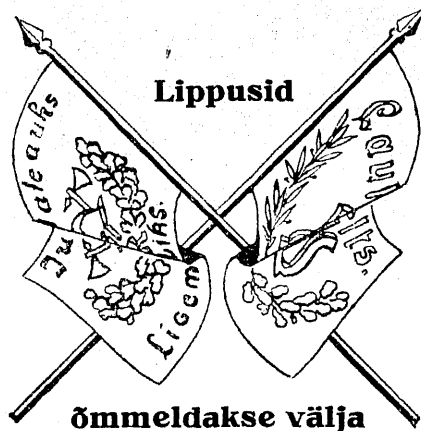
üleskirjutatud plaatide muusika puhutus, selgus ja kõlavus on laitmatu.

Kaheltpoolt mängitavate plaatide hinnad:

- a) harilik, läbimõõduga 25 cm. — kr. 2
b) suur, „ 30 cm. — kr. 3

Ülesvõtmist toimitakse: **Tallinna, Granitdi t. 16—5** igal äripäeval kl. 5—9, laupäeval ja pühapäeval kl. 2—9.

Solistidel tulla oma saatjaga!

Õmmeldakse välja

kunstipäraselt igas suuruses ja hinnas. Pikaajaline kogemus!

Tellimised palutakse anda aegsasti!

Pr. K. Schiffer

Tallinna, Lembitu tän. 8-a—8.

Muusikalehe 1933. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 7. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Richard Wagner — Ed. Visnapuu
Isiklikke mälestusi „Parsifali“ esietenduselt — Prof. Dr. Max Schillings
Kooride siseelu. Hingamine — A. Arder
Meie sihid — Ed. Visnapuu
Draama ooperis — K. S. Stanislavski
Prof. Jaan Tamm † — Juhan Avik
Arnold Vismann 15. a. näitelaval

Tallinna Rahvaulikooli Seltsi laulukoor 15-aastane — O-W.
Järelmärkeid Laszlo Lajtha 40-a. sünnipäeva puhul — G. Krause
Veel Ringhäälingust — Üks neist
Meeskooride nurk
Ooper ja kontserdid
X üldlaulupidu
Mitmesugust
Naljad, illustatsioonid

Muusikaleht

RICHARD WAGNER

ED. VISNAPUU

Tänavu erilise pinevusega kogu muusikailm otsib ühendust Wagneri mõtetega, kuna käesoleval kuul sai täis 50 aastat suure meistri surmast. Richard Wagner'i ideede käsitlemine on alati loonud elevust ja pannud tungid kõrgelt lainetama nii tema vastaste kui pooldajate ridades. Oleks ülearune hakata loetlema üksikuid väljastumisi; tuleb märkida vaid nii palju, et võitlus saavutas äärmusi, kus kerkisid esile kõrvuti tõsimeel ning väiklus.

Miks Wagner'i looming põhjustab nii rohkesti eriarvamusi ja seisab püsivalt lavamuusika-vaidluste keskkohas? Siin põhjavad teravalt kokku kolm mõttesuunda. Absoluutse muusika pooldajad üldse ei luba helikunsti rakendada teiste aladega ühiselt; mõõdukamad ooperi harrastajad tunnustavad küll kunstide liitmist, kuid nõuavad muusikale iseseisvamat, üleolevamat tähendust lavalise ilmuvuse kompleksis; Richard Wagner tahab kõik alad viia samaväärsele pinnale ja nende koosmõju kaudu tõsta oma ideed esile.

Nagu näeme, need seisukohad ei tohiks hoopiski üksteist riivata. Kui meie kunstis väljendust piirame ainult ühe võimalusega, siis tähendab see kaotust igal rindel, sest iga erinevalt suunatud liikumine toob kaasa uusi nähteid, mis rikastavad üldiseid muusikakultuurilisi varasid. Illustreeriva märkena puudutame asjaolu, et Wagner'ita ka puhtinstrumentaalne helikunst poleks kujutatav praegusel tasemel püsivana.

Richard Wagner on andnud mõistatusi nii oma pooldajatele kui vastastele. Ühed nimetavad teda „vanaks võluriks“, kes maa-

gilise jõuga pani liikuma tunded ning fantaasia, teised omistavad temale teatraalsust ja välist poseerimist, ega jäta kahtluste kõrval avaldamast koguni lõikavat halvapanu. Kõige austavamate mõtetega teda võimegi nimetada 19-da sajandi suurimaks nõiaks.

R. Wagner'ile juba seepärast on raske läheneda, et paljudes eeldustes puuduvad alused tema seisukohale asetumiseks. Selle kunstinovaatori suur mitmekülgsus tõmbab piirid ette vajaliselt kõikidesse peensustesse tungimiseks. Richard Wagner oli individuaalsete kalduvustega muusik, prosoodia harrastaja, lavakunsti taotleja ning üldse avar mõlleja. Kui tema tundis sügavamalt alade kokkupuute punkte, siis hindajad sageli jäid seisma lahendamata probleemi ette.

Richard Wagner ise nimetab end draamatikuks ja mitte muusikuks, mis annab kätte õige lähtepunkti tema ideede ja tegevuse mõistmiseks. Kui meie Wagner'i juures satume tugevale antiformalisusele, siis leiame selleks ka kohe kaaluvad põhjused. Muusika draamas pidi olema painduv, kuna selle ülesandeks sai lähema tasakaalu hoidmine teksti mõttega ja programmiline elamuste ning sündmuste tõlgitsemine. Oleks ebakohane võtta Wagner'i puhul tarvitusele iseseisva muusika mõõduvahendid ja neid sundida pääle tema loominguga erinevalt suunatud tahtmistes. Ei või tulla kõne alla valitsev vorm sääl, kus reeglid kasvavad välja ühes mõttega ja moodustavad terviku laienevas ning mitte koondavas sihis. Niisugune

vorm käib mööda varjatud sundtõdesid ega avaldu esile tungivates rõhutamistes.

Kas on Wagner'i looming muutunud eilseks, millest tänapäev ülekasvanuna peab loobuma? Tundub, et muusikadraamas pole jõutud tungidagi Wagner'i ideede alusteni. Seepärast püüvad vaieldes risti ning põigiti mitmesuguste kõrvalisema tähendusega küsimuste ümber. Elu peab liikuma kujumuutmistes ning arenema mitmekesi-

dis lõuget avaramaks tegevuseks ja uute väljade otsimiseks.

Kuigi R. Wagner'i toodang on oma väljakasvult romaani rahvastega seotud, sellele jääb tugev saksa natsionaalne tähendus. Bayreuth enda teatriga tähendab rahva kultuurilist kogumispunkti ja suurte ideede hoiupaika. Tuntud saksa kriitik E. Hanslick, kes seisis Wagner'i vastaste leeris, tähendas Bayreuthi teatri mõt-

RICHARD WAGNER

duses, nõnda siis pole ime, et järeltulevad põlved tahtsid asju näha erinevalt. Aga kui eitati Wagner'i tahtmisi ja tunnustati just seda, mida tema keelas, siis hakkab paistma opositsioonivaim.

Kui laskume paradoksaalsusse, siis võime öelda, et Wagner on ooperis veristliku voolu algataja: tema vastu sihitud reaktsiooniline liikumine põhjustas jälle nähteid, mida meie ei saa eitada. Seega enda loodud väärtuste kõrval Wagner an-

te tekkimise puhul, et kui see tööks saab, siis tähtsamast sündmusest komponist ei oleks võinud unistadagi. Ja läkski nii. Bayreuth on kujunenud pühapaigaks, kuhu ründavad inimesed kunstide ning poliitika alalt. Nende külastuste tulemusena on tekkinud teaduslikke töid ja kirjandust. Bayreuthi teater avati 1876. aastal *Niebelungide* tsükliga. Üheksaks aastaks (1914—24) etendused katkesid. Käesoleval suvel paari kuu jooksul seisavad la-

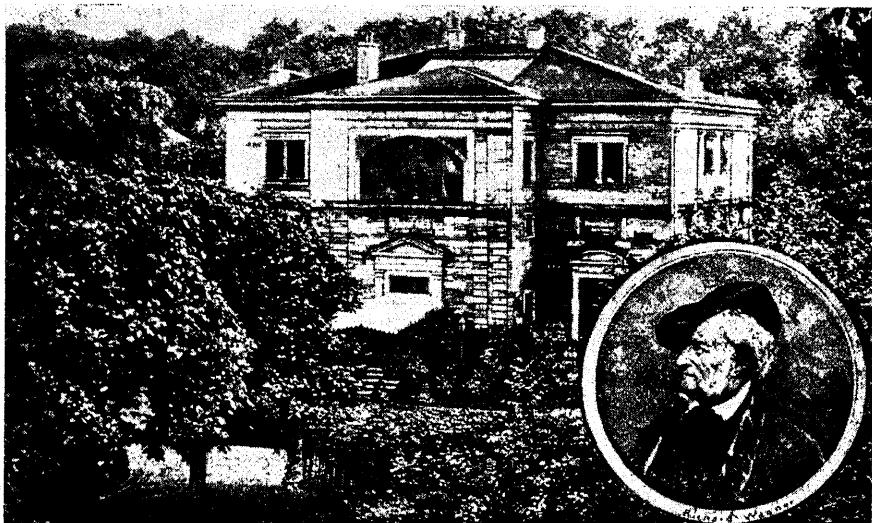
val Nürnbergi laulumeistrid, Parsifal ja Niebelungid.

Bayreuthi teatri avamisega asutati ühtlasi ka ajakiri *Die Bayreuther Blätter* (alapäälkirjaga: „Zeitschrift zur Verständigung über die Möglichkeiten einer deutschen Kultur“, hiljem — „Zeitschrift im Geiste Richard Wagners“). Ajakirja trükk on piiratud 500 eksemplariga; sisu seisab kõrgel tasemel.

Kuidas suhtuda Wagner'i teoste ettekandmise; kas neid peab käsutama esialgsel kujul või tegema mõningaid muudatusi? Tekstide kohendusi tuleb võtta kõige

Mõnede Wagner'i ooperi kujude (näit. Isolde) ümber on arendatud põnevusega vaidlusi nende algtüübi pärast. Cosima't süüdistatakse selles, et ta hävitas hulga materjale, mis näitavad sidet teiste naistega. Tegelikult Mathilde Wesendonck kirjutas *Tristani* eelstuudiumi jaoks viiele laulule tekstid ja seisis selle ooperi loomise ajal autorile väga lähedal. Kes just omab õigusi kaju algtüübile, pole kunstiteose seisukohalt sugugi tähtis; selleks võis olla Cosima Liszt, Mathilde Wesendonck, Minna Planer või koguni mõni muu.

Loomingu tee Richard Wagner'il oli täis

R. Wagneri villa „Wahnfried“ Bayreuthis; ovaalis R. Wagner

suurema ettevaatusega, kuna siin side muusikaga osutub väga lähedaseks. Samuti lühendused pole mõeldavad sellel määral, kui numbri-ooperite juures. Mis puutub lavatehnilistesse uuendustesse, siis peab neid tingimata kasutama — teose ideede kohaselt. Kõiki üksikuid osi tuleb näha ja käsitada üldisest seisukohast. Valitsegu puutumatus kuid mitte tardumuse mõte. Bayreuthi tehnilist sissesäädet on alatasa täiendatud ja uuendatud; erilist tähelepanu juhitakse käesoleva aasta suvel korraldatavatele pidustustele, kus tegelastena võtavad osa paljud kuulsused, nende hulgas ka itaalia dirigent Toscanini.

võitlusi ja rahutust. Terve tema elu seisis koos pörkumistest ning äärmuste esiletungist. Ta sattus barrikaadidelt kuningaga sõprusse, puudus vaheldus tähelepaneliku hooldamisega, pseudoniümne hädatöö asendus kuulsurikka loominguilise tegevusega, alandavad vasturünnakud uunduste puhul jäid alla tunnustavale mõtlemisele, armastus oli õnnepuhangute ja traagika vaekauside kõikumine — kokku liikuv ning tungitsev elu. Seda tingis seesmine sund, sellest vajadusest kasvas ka kunst oma isepärasustega.

Richard Wagner'i loov tegevus langeb kolme faasi: esimene ettevalmistav periood

(lõpetades *Rienzi'ga*) ei rõhuta välja-
paistvalt iseseisvaid kalduvusi; teises ärkab
mõjudest vaba ülestung (*Lendav holland-
lane, Tannhäuser* ja *Lohengrin*); kolman-
das areneb sihikindel reformatsiooniliste
ideede käsitlemine ning süvendamine
(*Tristan ja Isolde, Nürnbergi laulumeis-
rid, Niebelungid* ja *Parsifal*). Kuigi võib
loetleda teoseid ka teistelt aladelt, kaalub
täendus loomingus jääb muusikadraa-
male. Richard Wagner kirjutas ka rea
raamatuid, milles avaldas mõtteid väga
mitmesuguste küsimuste kohta ja milledest

mõned kutsusid esile laialdast poleemikat
ning pilget. Raamatutest olgu nimetatud:
*Kunst ja revolutsioon, Tulevikukunst,
Ooper ja draama, Juudilikkus muusikas,
Näitlejad ja lauljad, Dirigeerimisest, Täna-
päeva muusikaelu, Bayreuth, Beethoven.*
Teenistuses seistes Wagner on töötanud ar-
vustajana ning dirigendina ooperis ja or-
kestris.

Richard Wagner sündis 22. mail 1813. a.
ja suri 13. veebruaril 1883. aastal ning on
maetud Bayreuthis tema villa *Wahnfriedi*
aias.

ISIKLIKKE MÄLESTUSI

„PARSIFAL“ ESIETENDUSELT 50. AASTA EEST (26. JUULI 1882)

Prof. Dr. MAX SCHILLINGS
PREISI KUNSTIAKADEEMIA PRÉSIDENT

Võib paista ebaharilikuna, et 14-aas-
tasel oli võimalik elada kaasa tõsise ning
erilise suurteose — *Parsifal'i* esietendust.
Muusikalised tunded ja igatsus saada muu-
sikuks ulatuvad minu juures juba vara-
jasse lapseikka. Mu muusikaline kasvatus
oli igati „klassiline“ ja Wagneri-liikumist
kirjeldati minu juhtide poolt kui midagi
kurja, millest pidi saama üle. Vastandit
kujutas vaid mu ema arusaamine, kes sün-
dinud Brentano'na võttis kõike kunstipä-
rast selle maja traditsiooni kohaselt. Ka
M. ä. Frankfurdist pärit olev tubli barito-
nist Karl Hill, pühendatuna *Niebelungide*
tsükli esietenduste ajal Wagner'i poolt
tema kunsti saladustesse, rääkis meile pal-
ju meistri väljapaistvast isikust. Viibides
kevad 1882 Bayreuthis, kirjutas Hill mu
emale: „Oleks kena, kui tuleksite Bay-
reuthi, sest annan teile oma sõna, et seni
pole laval olnud veel midagi nii suurt ja
pühalikku. Maxisse jätab see etendus
kustutamata mulje kogu eluks.“ Mõjutatud
inimese väitest, keda huvitas minu kunsti-
line kasvatus, otsustas ema lõpuks Bay-
reuthi sõita.

Palverännak sellesse kunsti Mekasse
polnud tookord mitte nii mõnus ja lihtne
kui tänapäeval. Sõitsime Dүүrenist Nürn-
bergi kaudu, kus ööbisime ja teel istusime

ümber mitmel korral. Väga aeglaselt ja
mõnuledes lookles rong ühepaarilisel roo-
basteel Frankimaa veetlevas looduses. Lin-
nake Bayreuth oli veel idülliline ja vaikne,
puudusid suurepäraseid hotellid, mis hiljem
asutati „mondäänse“ publiku vajaduste
jaoks. Kõnarlisel sillutisel viidi meid korter-
isse sõidukil, millel tänapäev oleks muu-
seumi-väärtus. Kogu Frankimaalt olid rek-
vireeritud samasugused yankrid, sest Bay-
reuthis eneses leidus vaid üks või kaks
voorimeest. Minu pilk langes esmakordselt
punasele teatril, mis praegu raamitud
puiest, kuid tookord veel varjamatult seis-
is künkal. Ka Wagner'i villa *Wahnfried* oli
lagedal, peaaegu väljaspool linna. Põksu-
val südamel vaatasin noore kuninga Lud-
vigi hiilgavat büsti, mis seisab villa ees ja
silmitsesin pieteediga majal ebaharilikku
päälikkirja: Hier, wo mein Wihnea Frieden
fand, Wahnfried sei dies Haus genannt.*)

Karl Hill võttis mind vastu isalikult,
juhtis linnas ja jutustas meeste ringist, kes
võideldes Richard Wagner'i ideede eest,
kogunenud meistri ümber. Need on ilmu-
vused, mida meie aeg oma „toimetustes“ ei
tunne: Franz Liszt'iga eesotsas — Hans

*) Siin, kus mu unistus rahu leidis, olgu
see maja Unistuserahuks nimetatud.

Wolzogen, Glasenapp ja maalija Žukovski, kelle *Parsifal*'i dekoratsioonid omavad tänapäeval vaid ajaloolist väärtust. Mainitud dekoratsioonide visandeid nägin vast hiljuti Danzigis Rahvasteliidu komissari krahv Gravina (Cosima Wagner'i lapselaps) juures pühadustena alal hoitud.

Jõudis kuumalt igatsetud päev — *Parsifal*'i esietendus. Maja polnud viimase kohani täis, nagu tavaliselt. Alles hiljemaiks etendusiks täitus ruum publikust, kelle hulgas ühes paljude teiste vürstlike isikutega viibis ka tookordne kroonprints, hiljem keiser Friedrich. Vaatamata peaaegu kogu ajakirjanduse vastupanule, mis võttis Bayreuth'i ideed skeptiliselt, suutis teos end maksma panna ettekannete seeria lõpul. Bayreuth'i idee oli oma ajast liiga kaugel ees; see pidi alles sisse kasvama südamesse ja hingedesse. Tegelased kuulusid ustavasse Wagneri-väkke, olles näidanud oma tublidust kaliksaa aasta eest *Nibelungide* esietendusel. Nendeks osutusid meistrisse kiindunud Materna Kundrina, Gudehuss Parsifalina, Reichmann Amfortasina, Scaria Gurnemanzina ja Hill Klingsorina. Lilleneiude hulgas erines teistest oma armsusega veel praegu elav ja meie keskel tegutsev proua Reuss-Belce, kes küll loetletud kunstnikest veel viimasena elab. Nägematu orkestri puldil istus Wagner'i ustav jünger Hermann Levi.

Kes suudab kujutada ette tookordset ooperiteatri seisukorda, see mõistab, mil-

list muljet avaldas maja pühalikkus ja sellega ühes laulev-näitlev esinemine. Joobnustavalt mõjus võrdlematu akustika. Kerged palaviku värinad haarasid mind, kui ruumis hõljusid eelmängu mahedad helid. Muutedekoratsioonid — ah, oleksime täna veel lapsed! — näisid imeteona. Samuti Klingsori lossi hävimine ja maasse vajumine. Kõik see oli tookord uus, vaevu aimatav lavavõimaluste saavutis. Tugevalt minu nooruslikule meelele mõjus pühaõhtu söömaaja stseen, täiuslikult lauldud lilleneiude ansambli helide võlu, samuti ka Suure-Reede võlumise ime. Et muusikadraama kujunemise sügavam tõde mu noorele hingele varjatuks jäi, on enesestmõistetav. Tookord polnud veel keelatud kiiduavaldused Bayreuthis ja nii lõpuks kujunes imetus tormiliseks aplausiks. Loodeti kusagil näha geniaalse looja ja müstilise majahärra palet — mida mina päeva kestel õnneks kaks korda silmasin. Tohtisin teda siis isegi oma vihmavarjuga kaitsta kurja ilma eest, kui meister astus sõidukist, et minna teatrisse ettekandele. Nüüd jäi ta aga nägematuks. Seevastu paistis vürsti loožist arvuka kogu vaimuvürstide keskel jutleva Franz Liszti püü.

Hillil oli õigus oma kirjaga. See mulje jäi mitte ainult kustumatuks, ka määravaks kogu minu kunsti vaadete ja muusika ning teatri kultuurilise tähtsuse mõistmisel selle sõna tõsisel mõttes.

KOORIDE SISELU

A. ARDER

Hingamine

Mis on laulmine? — Tuntud itaalia lauluõpetaja Lamberti vastab sellele küsimusele: „L a u l m i n e o n õ i g e o h e“. Nii lihtsalt kõlab väljapaistva pedagoogi ütetus laulu mõiste kohta.

Katsume aga lähemalt süveneda sellesse lühidalt lausunud avaldusse. Missugusel puhul meie elus tunneme tarvidust laulu järele ja millal meie laul on õige laul (õige ohe)? Nimelt siis, kui me laulame loomu-

likult, kui hääliitus tekib ühes tunnetega ja muutub sundimatuks vajaduseks. Arusaadavalt laulukool peab olema lihtne loodusekool.

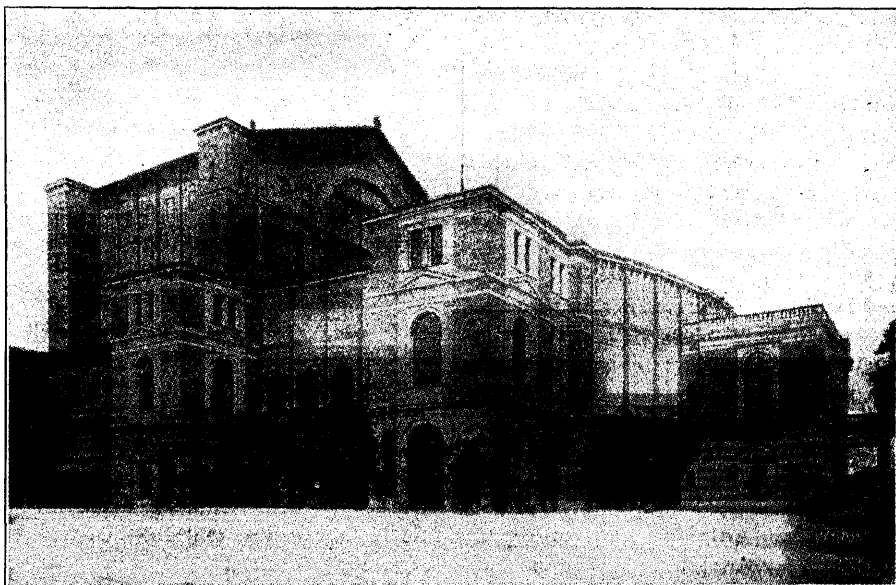
Loodusekoolil on oma vankumatud reeglid. Kõige päält seisak laulmise juures jäägu vabaks; raskus vaheldumisi kandugu kord paremale kord vasakule jalale. Rind pingutusteta olgu lastud alla (ka istumise puhul lauldes).

Laulu sõnadest ja muusikast tingitud meeleliigutuse puhul õige ohke (mitte õige hingamine, tõstab rinnakorvi vabalt üles (õhku), millises asendis ta tunnete kasvamise (crescendo) abil püsib kuni järgmise ohkeni.

Kaela hoid: esipool (kõripool) lühike ja kukal pikk. Pääd laulu ajal ei tohi ajada selga. Huuled olgu vabad, nii et päalmisi hambaid on näha rohkem ja alumisi vähem; seda saavutatakse naeratusega. Keele hoid: keel vabalt ees alumiste hammaste taga ning kaares. Lõug liigub va-

selleni. Ohata oskame kõik — küll armastusest, küll vihast, kurbusest, rõõmust, palve meeleolust jne. Need tunded peavad olema absoluutselt loomulikud. Õige ohke tarvitamine teeb meile mõistetavaks, missugused lihased võtavad laulmisest osa.

On teada, et kopsudel puudub oma jõud. Kopsudega mängivad teda ümbritsevad lihased, mida õigusega võime nimetada hingamise mootorijõuks, laulmise juures aga ohke ehk laulu mootorijõuks. Õige ohke puhul täituvad kõige päält kopsu alumised osad, siis järjekindlalt alt üles-

Bayreuthi teatrihoone

balt alla, nagu söömise juures (ette ta ei tohi liikuda). Pää hoitakse kindlalt (mitte kange kaelaga) ja pidevalt paigal; kui kõrged noodid nõuavad kord-korralt enam suu avamist, siis vajub lõug nii palju, kui seda tingib hääle ümarus.

Kõik vead laulmise juures tekivad vale ohkest. On lõug kange, keel suus tülinaks ja huuled kramplikult pingul, siis ei seisa süü nende asendis, vaid valesti võetud ohkes.

Hääle kujundamise siht on *bel canto* (ilus laul), mis tekib ainult õigest ohkest; lihtne mehaaniline hingamine ei vii kunagi

poole kogu kops. See sünnib samuti, kui pudeli täitumine veega. Oleks imelik, kui pudelis vesi koguneks enne keskele ja siis alla ning üles. Vastavalt kopsu täitumisele võtavad lihased tegevusest osa samas järjekorras — alt üles. Alates ohke tugedest vööst (madalatest selja ning kõhu tugedest), nihkub vaba ohke pinge väljapoole hoituna üles, võttes kaasa vaheliha toed, ribide toed, ülemise seljaosa toed ja õlahaste toed. Seejuures on eriti tähtis selja tugede pinge arendamine alt üles kuni kuklani. Ülemise selja- ning õlahingamise peasa tugede abil me tunnete paisutamist

(crescendot) tehes kukutamegi välja ohke. Teised toed — kõhu, ribide ja vahelihase toed kukkumise ajal anduvad tagasi, hoides pinget väljapoole.

Tõukajaid lihaseid õige ohke juures ei ole ja neid ei tohigi otsida. Mida kõrgem toon, seda enam toed hoiavad surve väljapoole. Crescendo tegemise ajal toed kui lõõtsad, tõmbuvad väljapoole, decrescendo puhul nad anduvad tagasi hoides tungi samas sihis. Kui ohe lõpeb otsa, siis kõik toed ümber kopsu vajuvad kägarasse, aga kunagi mitte tõugates, vaid järele andes. Viimasena andub tagasi ülemine selja tugi ühes õlgade vahelise tunneta toega. Tõukajad lihased kutsuvad esile hääle forsseerimise (ülepingutuse). Lihaseid vajab kops ohke sisse võtmiseks, väljaohke juures meil tarvitseb ainult lihased pingest vabastada, ja kops variseb kokku kui tühi kott. Kõneledes või lauldes laseme ohkel voolata (kukkuda) välja jaopärast, et kasutada ära kõike sisse võetud ohet.

Ohkest osavõtavad lihased on kui viuldaja parem käsi; neid tuleb harjutada vastupidavaks, tugevaks ja elastiliseks (painduvaks). Selleks hääleharjutustega paralleelselt peab tegema ka ohkeharjutusi. Ohkame sisse läbi nina ja suu korraga, nagu haistes lillilõhna, kuhu juure

seltsib ka armastuse tunne. Ohkame pikkamisi ning mõnuga; poolel sisseohkel peame hinge kinni, nagu nautides lillilõhna. Seejuures ei tohi peatust teha kurguga, vaid poole ohkeni tegevusse kutsutud lihastega; need on kõhu tugi, vahelihase tugi ja selja tugi juba kuni tunneta pesani (õlgade vaheni). Ka ribide toed võtavad sellest osa teatava määran.

Esimese poolohke pääl rinnakorpus peab jääma alla. Järgmisel poolel alles täitub kogu rind. Seejuures aga rind olgu hõljuv ja kaelaalune vaba, kuna pinget keskkohast tugeneb õlgade vaheliste tunneta lihastele. Kogu hingamise protseduur toimub järgmiselt: hingame sisse umbes viie sekundi jooksul (esimene poolohke), siis hoiame ohet kinni viis sekundit; järgneb teine poolohke, mille täitudes tunneta paisutusega õhu pikkamisi nagu haigutades laseme välja. Teine poolohke ühes väljahingamisega võib kesta kokku umbes kaheksa sekundit. Ohkeharjutus vältaks ligikaudu viis minutit. Harjutusi tuleks teha kolm korda päevas; soovitatav on sellest hoiduda pärast söömist. Harjutuste juure peab asuma andumusega; mehaaniline võtete käsitlemine ei anna tagajärgi ja võib isegi tuua kahju vigade külgepookimise tõttu.

Järgneb.

MEIE SIHID

ED. VISNAPUU

Kui oleme saavutanud riikliku iseseisvuse, siis mõistame selle vaidlematut vajadust. Meie teame, et takistamata enesekorralduses seisavad tõelised arenemise ja tõusu alused. Kellelegi ei tule mõttesegi rääkida majanduslike paremuste vastu, mida toob enesega kaasa rippumatu alade juhtimine. Samuti ka vaimse elu kujunemises nähakse iseseisvuse ulatuslikku tähtsust. Mis võibki anda suuremaid tulemusi kui seisukord, kus eneste määrata on jäetud hariduse süvendamine, kunstikultuuri levitamine ja kõige lähemate sisemiste väärtuste otsimine.

Selles omame selget üldpilti. Kui aga

hakkame hindama mõistete sisu üksikasjalisemalt, siis satume vastoludele, mis teevad küsimuse tumedaks ning segaseks.

Üsna paindumatult näib püsivat vööri arvamine meie muusikaelu sihtidest. Seda ei tule mitte omistada ainult laiematele hulkadele, vaid ka lähemate asjaosaliste ringile. Tegevmuusikute hulgaski leidub rohkesti isikuid, kes ei anna mingit tagatist nende mõttesuuna usaldamiseks. Ütleme otsekoheselt välja: meie rahvuslik töö tunne ja selle otsimise tung helikunsti aladel on võrdlemisi väga pinnaline.

Paneb otse imestama, millist võitlust

tuleb pidada omakultuuri eestkostjatel ja kuidas suhtutakse vastava liikumise sisse. Hävitav ning halvatsavat argumentatsiooni kasutatakse ohtrasti, kuid kõigel sellel puudub vähegi õigustav pind. Vaatleme lähemalt neid väiteid.

Muusika olevat rahvusvaheline. Aga missugused inimese hingelised ja muudki tungid pole universaalsed? Helikunst, kujutav kunst, miimiline kunst — kõik kasutavad ühtlaselt mõistetavaid väljenduse vahendeid. Ainult kirjandus ja muu sõnaline avaldus jääb erinevasse seisukorda. Aga siin meie seisame juba tundeavalduse kaudse teguri ees. Sõna on sümbol ja mitte otsekohene elamuste keel. Kui meie vahe-tame mõtteid kõne kaudu, siis kunagi ei tule arvesse sõna, vaid selle tähendus. Meelde tungivad kujutused, tunded ja mõisted, mitte aga nende tingasendajad. Seega siis ka keel oma sisulistelt alustelt osutub universaalseks.

Keeles nähakse rahvaste juures kõige suuremat erinevust. Kui selles aga lahutame üksteisest mõistuse- ja tundelemendi, siis väheneb vahe märgatavalt. Ometi iseloomus jäävad püsima jooned, mis sihivad vastava keeleala kandjate omapärasusele. Kuid mispärast ei saa tulla arvesse niisugune erinevus ka teiste väljenduslike alade puhul?

Asja lähema selgitamise mõttes liigume veelgi pisut edasi keeleküsimuses. Nimelt, mispärast nii paljude keelte juures püsib nii palju murrakuid; mispärast iga inimene kõneleb isesuguselt hääldamises ning suurel määral ka sõnastuses? Siin lihtsalt avaldub looduse kalduvus mitmekesisusse.

See kalduvus ja tung esineb ka muusikas ning tuleb ilmsiks sedamööda, kui võrd iseseisvalt elab teda kandev vaim isiku või rahva näol. Niisugust erinevat omapärasuste ilmet meie nimetame stiiliks. Kunsti distsiplineeritud avaldustes peab valitsema eluline ilme ning stiil, kui ta ei taha langeta automaatse jäljenduse pinnale. Universaalsuse lööksõna taha hoidmine tähendab vaid vaimu puudust ja jõu puudust iseseisvaks avalduseks. Säär lihtsalt ei ole pinda kunstiväljendustest arusaamiseks.

Õppeline oskus ja loominguline stiil on

kaks hoopis isesaja. Stuudiumitöö annab kätte valiku vahendeid, mida elav vaim hakkab käsutama individuaalselt. Sihtidest kasvab välja vahendite tarvitamine ja nende uudne esile kerkimine. Õpitud kooliga ning õpitud väljendustega ei saa kunstis kuhugile; see tee võib küll anda kutseoskuslikke harrastajaid, kunagi aga mitte loovaid inimesi. Sõna „kooli“ tõlgitsemine sagedasti on olnud vale. Selle all ekslikult püütakse mõista omandatud oskusi, kuna arvest jääb välja iseseisev kujunduslik protsess. Viimane on alati tähtsam ning elulisem. Kes õppides ja õpetades ei taha elulise liikumise sisu, selle töö muutub asjatuks ning koguni õnnetuseks.

Oleme imestusega pidanud kuulma, et rahvuslikuna võivad esineda ainult vokaalmuusika, laul. Keeles seisvatki sellel puhul natsionaalsuse vahe. Esiteks niisuguste mõtete avaldaja pole kunagi tundnud keelte iseloomulist ilmet, ega pole teiseks ka tabanud muusika stiililist erinevust. Peaks nüüd küsima, mille poolest oma vaimses põhilaaadis läheb lahku vokaalmuusika instrumentaalsest, et üks osutub rahvuslikuks, teine aga rahvusvaheliseks. Nii keel kui muusika on mõlemad natsionaalsed; esimest piirab vaid enam tingväljenduste sümboolika. Keel peaks meid panema just eriti mõtlema vaimsete avalduste isikuning rahvapärasusele.

Kui peame õigeks, et vokaalteoste puhul käsitus võiks sündida ainult algkeelega ühenduses, siis see sihiv ka asjaolule, et muusikat ei saa orgaaniliselt siduda iga keele külge. Teisel poolt aga, pidades sõnastust vokaalse helitöö natsionaalsuse ilmutajaks, tuleks eesti rahvusliku muusika kohale asetada kõik niisugused laulud, nagu: *Üks kask meil kasvas õues (Am Brunnen vor dem Tore)*, *Säär Läänemere kalda pääl (Steh' ich in finst'ren Mitternacht)*, *Kodu, sinust pean lahkuma (Nun ade, du mein lieb Heimatland)*; isegi *Eestimaa käib üle kõige (Deutschland, Deutschland über Alles)* jne. Et niisugune mõtete käik on sidetu ning paradoksaalne, seda võib tabata iga vähegi kaalutleja inimene.

Kuna instrumentaalmuusika on isikupärane ja tingimata natsionaalsete kaldu-

vustega, siis meie ei saa uskuda tõendusi, et temast ei tehta rahvuseküsimumust. Siin muidugi esinevad kaks momenti — loominguine ja kasutatav seisukoht. Meie võime võrast literatuuri harrastada ning nautida; õieti peamegi seda tegema maitsmise skaala laiendamiseks. Aga see ei tähenda veel, et meile muud polegi vaja. Enestelt lisame just kõige tähtsama enda elus. See kõige tähtsam ei saa ilmuda mingi jäljendusena, vaid kerkib esile mõjudest rippumatuna isiku- ja rahvapärasuse pinnal. Muidu osutume epigoonideks, kelle puudub ütlemiseks oma sõna ning oma õigus.

Veel räägitakse, et meie oleme väikerahvas, ega suuda võistelda suurtega. Seda küll mitte laiuse mõtudes, kuid võrdlevas sügavuses peame pääsema maksvusele. Pole veel juhtunud, et solist loobuks laulmisest üldse, kuna ta ei saa täita koori aset. Igal üksikul, igal kogul on oma ülesanded, mida tuleb käsitada kandejõu kohaselt. Väikerahva liikmele jääb samuti õigus tahta, tunda ja elada; seda ei tohi temalt võtta mingisugused internatsionaalsuse ideoloogid.

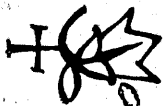
Tundub päris kummalisena, kui kõneldatakse vabadusest ning iseseisvusest, aga unustatakse hoopis selle sisu. Armastatakse isamaad ja kiidetakse enesemääramist, ent samas peetakse vaidlematuks pühaduseks kõike muud päälle rahvusliku omapära. Või ongi see õige vaimuvabadus, kui meie sündimatult tallame võõraid jälgi? Vabaduse mõiste praktilistel aladel on läbipaistvam kui kunstis, seepärast viimases valdkonnas paljudki mõisted jäävad uduseks. Siin aga peame eriti püüdma selgust, kuna rahvana vaimujõud meid enam suudab kanda materjaalsest. Piibli järgi saatan võis panna kae Hiiohi ihu külge, aga hinge ta pidi jätma rahule. See on suur sümbolne tõde.

Keegi on pannud kae meie hinge külge,

ega tahta lasta lahti. Võõrad vägivaldsed mõjud haarasid rasketel rahva õnnetuse päevald meie keha ja samuti vaimu järele. Pikkamisi kuid pidevalt hakkas südamesse immitsema omapärale ohtlikke ollusi, mis kerkisid järjest enam määravale kohale. Lõpuks nad võtsid valitseva ülevõimu ja pääsesid koguni esindusliku tähenduse juure. Selle vastu nüüd võideldaksegi nende tervete tunnete kaudu, mis on jäänud veel püsima teadvusse ning alateadvusse.

See, mis praegu meie rahvusliku kunsti arengus peaks sihina seisma esimeses nähtavuses, on jäetud hoopis varju muude tahtniste kõrval. Veel enamgi: tungiva agarusega meil võideldakse elutõdede vastu ja püütakse mõttetute tarkõnadega endistele kaela veerenud hädadele kindlustada õigustatud seisukohta. Eriti juhtivad vaimud, kes peaksid seisma valvel rahvusliku muusikakultuuri arengu eest, ründavad seda ise hoolimata ning aruandmata päalesurvega. Selle asemel, et oma autoriteediga meie helikunstile pakkuda tuge ja anda temale toitu vastava ilmepärase lisanuduse näol, käiakse loomingu huupi võõra tundeilma teed ning räägitakse helikunsti internatsionaalsusest. Niisugustel asjaoludel ka eestikeelne sõna pole veel ühtegi laulu teinud laadilt rahvuslikuks.

Esimene vastutus meie omapära visas arenemises langeb just vaimuelu juhtivatel kohtadel teotsevatele isikutele. Kasvatus ja eeskujud peavad pakkuma täit usaldust et luua tugevat pinda meie kerkivale kultuurile. Viirastuste järele käimisele tuleb teha lõpp, sest aeg on juba täis. Kelle kätes seisavad hingeliste alade arendamise ülesanded ja kes oma kohustusi täidavad kõikuva ning kaksipidise mõtlemisega, ei vääri rahvusliku aate kandja nime. Nende pärast püsib rahval vanne, ja neid meie süüdistame.

DRAAMA OOPERIS OOPERILAVASTUSE ÜLESANDEID

K. S. STANISLAVSKI
MOSKVA KUNSTITEATRI DIREKTOR

Muusika kontsertlaval esineb puhta muusikana, ooperis selle vastu ta peab alis-tuma lava säädustele. Need säädused kõla-vad: Iga lavaettekannne on tegevus, on ak-tiivne, sellest ka nimetus akt. Ooperilavas-tuse uuendus peab aga otsima oma juurt teose muusikast. Ooperijuhi ülesandeks jääb muusikas leiduvat tegevust kuulda kõ-lapildis ja seda muuta dramaatiliseks, s. o. näitlevaks toiminguks. Teiste sõnadega: tegevust tuleb leida mitte tekstiraamatust, vaid palju enam partituurist. Juhataja ko-hus on uurida välja, mida komponist dra-maatilisel on tahtnud öelda oma partituuri muusikalise figuuriga, sest midagi tahtis ta öelda — kuigi ehk teadvusetult. Kõige päält: ükski liigutus ei tohi esineda teisiti kui kooskõlas rütmiga. Asi seisab nimelt selles, et kostüümides antud kontserdist, nagu sageli nõuab tänapäeva ooperi ette-kanne, kujuneks tõeline näidend. Nisugusel puhul olgu muuseas nimetatud, et minu arvates on põhjendamata ooperi klassifit-seerimine 1) lauluooperiks ja 2) muusika-draamaks, kuna iga ooper juba kujutab muusikalist draamat.

Tegevuse päämiseks kandjaks osutub laulja-näitleja, mitte aga tänapäeval üle-hinnatud dirigent, kellele sageli jääb tähe-lepanematuks dramaatilise tegevuse mõte. Minu poolt juhitud Moskva ooperiteatri dirigenti ei nimetata mitte ainult dirigen-diks, vaid ka „muusikaliseks lavastajaks“, sest tema kohus on tegevust laval kujun-dada muusikale vastavas suunas. Eeltingi-museks ooperilaulja juures jääb enesest-mõistetavalt hästi arendatud hääli ja samuti häälekultuur, mis temal võimaldab vo-kaalide kõrval laulda ka konsonante ja neid mitte ainult välja tõugata. Konsonandid nimelt on tähtsamad, sest et nad orkestri kõlamõjust nagu murravad läbi. Kuulus

laulja Batistini enda häälevõime eest võlg-neh tänu konsonantide omadustele, tooni kõvendada. Ja mitte vähem kuulus itaalia tenor Tamagno juba esimeste sõnadega os-kas saavutada suurt mõju Verdi *Othellos*; mitte ainult et ta suurepäraselt muusikalist fraasi täiuslikult laulis, vaid et ta seda ka mõjukalt ja õieti deklameeris. Ka lavali-selt ooperis Tamagno kujutas Othellot hästi, kuna ta seda osa harjutas kuulsa traagiku Salvini'ga; tema muusikaliseks nõuandjaks oli aga Verdi ise. Deklamat-sioonimeistriks tuleb pidada veel Šaljapin'it, kes, võib olla, isegi ei tunne kõiki täpseid reegleid, kuid geniaalse intuitsiooniga siis-ki alati tabab õiget väljendust ja nii saavu-tab määratu mõju laval.

Richard Wagner'i stseenilised märked tema teoste juures sisaldavad juba ooperi-lavastuse saladusi. Ka Wagner'i kangelasi võib teha elavaks ja inimlikumaks, kui neilt kõrvaldatakse ooperiklõõse ning tegevus ku-juneb nende seesmise olemuse ja mitte vä-liste efektide alusel.

Püüan seletada ülal nimetatud ooperi-lavastuse põhimõtteid muusika vaimus mõne näitega. Mida nähakse tavaliselt pal-jumängitud Čaikovski ooperi *Eugen One-gin*'i tuntud ballistseenis? Enamasti mitte midagi muud kui segast sagimist, kuhu upub tegevus. Ball aga on vaid tagasein sündmusele, mis areneb lava ees. Nüüd tõuseb küsimus, millised muusikalised tee-mid kannavad tegevust. Juba selle akti eel-mängul on oma dramaatiline tähendus, mis-pärast ka eesriie tõuseb muusika alul. Mär-kima peab Tatjana armastuse-motiivi, mis kõlab orkestris. Tatjana seisab unistavalt samba taga ja silmitseb Oneginit, oma noo-rusliku armumise kangelast. Siis helendab orkestris üles valsiteem, mille katkendite vahel leegitseb rahutu figuur keelpillidelt.

Kuna valssi orkestris, nii öelda, muusikaliselt valmistatakse ette, käib see ka laval. Rahutu keelpillide figuur peab tähendama noorte tütarlaste ärevust, kes rõõmustavad tantsu ja sõjaväe-muusika üle. Nad jooksevad tagaplaanile, kus algab tants. Valsi kestel orkestrist läbi minev raskepärane teem saadab laval auväärsetl moodsammuvaid vanemaid mõisnikke. Koketne muusikaline figuur kandub Olga koketeerivatesse liigutustesse, kellel käib selgitus oma peigmehe Lenskiga. See stseen, samuti ka tüli Lenski ja Onegini vahel, mis lõpeb väljakutsega, mängitakse suure lava ees seisvala juures; sel moel tuuakse publikule lähemale komponisti idee.

Üks teine näide — neljas akt Puccini *Bohem'ist*: Tühjade pudelite ja söögiäänuste hulk peab meid asetama ehtsasse boheemlikku miljöösse. Muusika väljendab noorte inimeste ülemeelikut tuju, mis oma haripunkti saavutab tantsustseenis. Muu-

sika määratseb, samuti ka näitlejad. Tavaliste tantsude asemel nad mürgeldavad, teevad niinimetatud „elevanti“. Üks näitlejaist viskub põrandale, tõstab käed ja jalad üles, milledele asetub siis teine. Kolmas viskab kukerpalli. Sel hetkel kantakse sisse surmahaige Mimi. Ulalevas seisukorras ja grimassiga võetakse siin vastu surm; see on stseen, mis oma kontrastidega saavutab tugeva mõju.

Ka n. n. kättemaksu-duetti *Rigoletto* III aktis, mida harilikult võetakse efektiivrikka finaali bravuurse laulunumbrina, lavastan mina orjade mässu puhkemisena herzogi vägivalla vastu. Mitte ainult *Rigoletto* üksinda ei seisa laval, — suur hulk narre, nagu neid on tavaliselt seesugustes koda-des, elab hambaid kiristades kaasa *Rigoletto* äärmuseni viidud meeletu viha puhkemist. Sellegipärast jääb *Rigoletto* teiste seas päätegelaseks. Muusika paisumine põhjustab selles etteastes ka tegevuse tugevat paisutamist.

Prof. JAAN TAMM †

17. skp. suikus surmale Tallinna konservatooriumi direktor prof. Jaan Tamm. Et kadunu oli oma ameti poolest kui ka muidu eesti muusikaelus tähtsal kohal, siis tõi tema ootamata surm meie helikunsti ringkondadele suure kaotuse ja tõsise leina. Eriti aga tema lähedal seisjatele nii ametlikus kui eraelus on ta varajane lahkumine sügavaks kurbuseks, mida kõige vallasamini tunnevad muidugi ta omaksed. Tema selge ja otsekohene iseloom, kaine ja kaalukas otsustamisvõime ning asjalik suhtumine ühes sisemise lahkuse ja vastutulelikkusega tegid teda sümpaatseks ja armsaks kõigile, kel tuli temaga puutuda kokku — ja neid polnud vähe. Sellepärast ka töö kogu tema juhatusel ajal konservatooriumis arenes rahulikult ja edukalt. Vaatamata meie kitsastele oludele, tema suutis luua konservatooriumi organisatsioonis ja majanduses stabiilsuse, mis on eduka töö võimaluste üheks nurgakiviks.

Jaan Tamm sündis 11. I. 1875 Kitsi talus Tarvastu vallas Viljandimaal. Tema isa Tõnis Tamm oli kohalik ärkamiseaja tegelane, suur laulu- ja mängumees. Eks temalt pärinudki poeg muusikaande ja armastuse. Pääle Tarvastu kihelkonna kooli lõpetamist õppis ta Treffneri gümnaasiumis, kust siirdus Peterburgi konservatoo-

riumi prof. Homiliuse metsasarve klassi, mille lõpetas 1897. a. Oma õppeajal prof. Homiliuse abiline olnud, valiti ta 1899. a. konservatooriumi oma eriala õpetajaks, ja

1908. a. professoriks, kus ta ühtlasi ka inspektori abiliseks — eriti majanduse alal — oli (1909—1920). Kohe pääle konservat. lõpetamist sai ta keiserliku õueorkestri I metsasarve mängijaks. Et sinna sissepääs oli võimalik ainult suure võistluse tagajärjel, siis näitab see tema erakordset osavust ja annet oma erialal. Seda on ta suutnud anda edasi nii Peterburgis kui Tallinnas ka oma õpilastele, kelledest paljud on pääsenud tähtsate orkestrite liikmeiks. Opteerudes 1920. a. kodumaale, sai ta koha Tallinna konservatooriumi metsasarve kl. professorina ja valiti 1923. a. konservatooriumi direktoriks.

Kuigi kadunu suurema osa oma elutööst olude sunnil pidi andma Venemaale — Peterburgile, on siiski tema tähtsus ka eesti muusikas suur. Ja siin tuleb kriipsutada alla eriti kahte momenti: 1) suurt vastutulekut ja abi Peterburgi eestisoost konservatooriumi õpilastele nende sisseastumisel

ja õppeajal, 2) Tallinna konservatooriumi organiseerimist ja selle maja ehitamist. Mõlemate nende momentide tagajärjed on suure tähtsusega meie muusikalises arengus. Kuna rõhuv enamuse meie praeguse keskpõlve muusikuid on saanud oma hariduse Peterburgi konservatooriumis, siis võib ütelda, et nad on selleks saanud, mis nad praegugi on, tänu Jaan Tamme kaasabile. Tema otse propageeris eestlaste seas konservatooriumi astumist ning oli mõjuvaks vahemeheks, kui see nii libedasti ei läinud. Ning selle eest hüüavad temale järele südameilku tänu nii mitmed, kes seisavad praegu meie muusikaelu tähtsatel kohtadel.

Eesti konservatooriumi esimese juhina ta on oma nime raiunud eesti muusika ajalukku. Need on tema suured rahvuslikud teened, mis ei tohiks ununeda. Puhka rahus kallis töömees.

Juhan Aavik.

ARNOLD VISMANN 15. A. NÄITELAVAL

ku, kuigi väiksemal määral. Huvitaval kombel siiski esimesena sattus kätte Siimeoni osa Mehuli ooperist *Joosep*.

Kuna *Vanemuises* A. Vismanni tegevuse esimestel aastatel püsis laval ainult draama, siis sellel alal Tartu ajajärk näitabki kõige suuremat viljakust. Nimelt mängis ta siin kaasa 66 näidendis. Kui 1922. a. hakati käsitama operetti siis A. Vismann siirdus ka sinna. Operett teda huvitas laulu pärast; seda ta õppis Tartu konservatooriumis, kus lõpetas kursuse 1927. aastal. *Vanemuises* A. Vismann esines kokku 29 operetis, milline ala aga pikapääle muutus tüttavaks. Siis tekkis idee hakata harrastama ooperit. Asja õnnestumiseks oli vähe eeldusi, kuid julge algusega ning pingutustega viidi läbi mõndagi. Tartus A. Vismann esines 9 ooperis, milledest ise lavastas 5; hiljem *Vanemuine* loobus ooperist.

Lavategevuse kõrval A. Vismann õppis ülikoolis ka kaubandusteadust, kuid majanduslikud olud sundisid selle töö katkestama. Muuseumis puudus ka huvi nimetatud ala vastu. 1924. a. A. Vismann astus ülikoolist välja ning rakendas enda jõu terveni teatris; arendamiseks aitasid kaasa suuresti reisud Saksamaale (1923) ja Viini (1927).

Kuna Tartus huvi pakkuva tegevuse võimalused kitsaks jäid ning *Estonias* välja vaated avanesid, asus A. Vismann 1927. a. Tallinna. Viimasel kohal on möödunud viis aastat pingutavat tööd; tihti on tulnud esineda kaugelt üle lepinguga nõutava üles

Estonia ooperi solist Arnold Vismann pühitseb oma 15. a. näitelavalist tegevust, millise aja jooksul ta on seisnud rakked kõigel kolmel teatrilal — draamas, operetis ja ooperis.

1917. aastal Tartu kommertsikooli õpilaseks A. Vismann astus *Vanemuise* lavakoori, mida võibki lugeda juubilari teatri tegevuse alguseks. 1920. a. hakkasid juba tulema osad ja päämiselt draamas. Aga ka muusikalavastustega tuli puutuda kok-

astumiste arvu. *Estonias* päätegevus seisab operi alal. Nende esile toomisest ta on võtnud osa 22 teoses, ruhu hulka kuulub ka kolme operi lavastamine (*Madam Butterfly*, *Maskiball* ja *Traviata*).

Estonias A. Vismann oma tegevuse järjekorras võttis osa operitest: *Mignon*, *Lohengrin*, *Madam Butterfly* (lavast.), *Elina surm*, *Traviata* (lavast.), *Romeo ja Julia* (Romeo osa on üks tema paremaid), *Eugen Onegin* (Lenski — väljapaistev osa), *Maskiball* (lavast.), *Kolme neitsi maja*, *Don Juan*, *Näkimeiu*, *Kalmuneiu*, *Rigoletto* (hertsog — ebasobiv osa), *Othello* (Cassio — meeldiv osa), *Boris Godunov*, *Windsori lõbusad naised*, *Sevilla habemearajaja* (Almaviva — sobiv osa), *Tannhäuser*, *Lacmé* (Gerald — tänamatu osa), *Juuditari* (2 osa), *Faust* (mängitud 28 korda), *Armastus ja surm*, *Vürst Igor*, *Carmen*, *Tsaari mõrvoja*. Operetidest A. Vismann'il tuli teha kaasa kahes — *Kolmes musketä-*

ris (42 korda) ja *Kuradiratsuris*; draamadest ta esines *Võitluses*.

1931. a. teine pool kujunes A. Vismann'ile õnnetuks, kuna ta haigestus ohtlikul kujul kõrvapõletikku. Siiski kardetav olukord möödus tõsisemate tagajärgedeta.

Üldse juubilaril 15. a. jooksul on tulnud esineda enam kui 1000 korda, nendest *Estonia* laval 318 korda. Kontsertides ülesastumisi seisab tema arvel 143, siin hulgas ka suuremate teoste ettekanded, nagu: Mozart'i requiem, Schumann'i *Roosi pulverännak*, Beethoven'i C-dur mess, Haydn'i *Loomine*, Rimski-Korsakov'i *Laul targast Olegist*, Mendelssohn'i *Valpuriöö*, Dvorak'i *Stabat mater*. Grammofoni plaattidele ta on laulnud 26 numbrit (Odeon, Columbia, His masters voice).

Praegu juubilar 34-aastasena seisab paremas tööjõus ja loodab, et senistele raskustega kätte võidetud saavutistele tulevikus võib kanda juure uut lisa.

TALLINNA RAHVAÜLIKOOI SELTSI LAULUKOOR 15-AASTANE

„Kas tunned maad, kus kõlab nii võimsalt koduvis“

(Koori lipulaulust.)

1917. a. kui Eestile hakkas koitma uus aeg, tekkis Tallinnas palju Eesti rahvuskultuurilisi seltse, nende hulgas ka Eesti Rahvaülikool. See muudeti hiljem Tallinna Rahvaülikooli Seltsiks, mis omab nüüd kolme tähtsat tegevuseala: Rahvaülikool, Kolledž ja Laulukoor.

Laulukoor asutati juba alguses ning selle esimene esinemine toimus 19. ja 20. aug. 1917. a. „Rahvaülikooli päeva“ pidustustel härra G. Hakker'i juhatusel. Koor esines 80 liikmelisena. Hiljem oli koorijuhiks ins. hra Hellat ja tema asetäitjana laulja pr. L. Hellat-Lemba. 1918. a. juhatas koori hra A. Kasemets ning esines 1918. a. suvel II „Rahvaülikooli päeval“.

22. VII. 1918. a. suleti Rahvaülikool Saksa okupatsiooni võimude poolt,

Päale Vabadussõja lõppu algas töö Tallinna Rahvaülikooli Seltsis 1920. a. sügisel, laulukoori töö — 1921. a. alul. Koori juhiks tuli härra H. Roosmann. 1924. a. sügisest alates juhatab koori helilooja T. Vettik.

Nagu neist andmist selgub, oli kooritöö alguses katkeline. Sagedane juhtide vahetus ning organisatsiooni ajutine sulgemine ei võimaldand laulukoori tegevusele normaalselt arengut. Alles 1921. a. alates võis koor normaalselt hakata taotlema oma

kunstilisi sihte, ja eriti T. Vettik'u tulles juhi kohale algas kooris kiire kunstiline tõus, nii koorikultuuriliselt, kui õpitava muusika literatuuri suhtes, ning T a l-

TRL'i esimene juhataja G. Hakker

linna Rahvaülikooli Seltsi Laulukoor arenes lühikese ajaga üheks meie parimaks 4 capella segakooriks.

Koor omas tegevuses on toime tulnud ligi 150 mitmesuguse esinemisega: neist 29

suuremat kontserti, 33 kontsert-aktust, 21 osavõttu laulupidudest ja -päevadest, 15 esinemist raadio kaudu, 28 kontsert-balli j. m. 1928. a. laulis koor *Columbia* gram-mofoni plaatidele 6 laulu.

On õpitud 338 helitööd, 84 autorilt; (ning neid lauldud 879 korda) sellest 226 eesti laulu 37 autorilt, 44 soome laulu 22 autorilt, ülejäänud muudelt rahvustelt.

Koori kunstilise taseme eest hoolitse-jaid (pääle koorijuhi): muusika teooria õpetajana hra E. Visnapuu 1923—1924. a.; häälesäade õpetajana hra A. Ar-der 1924. a. ja 1931—1932. a. ja pr. M. F'äts 1931. aastast alates senini.

TRL'i praegune juht T. Vettik

Koori auliikmed: heliloojad M. Saare ja A. Kapp, prof. A. Topman, Kolledži dir. M. Välbe, pedagoogiumi dir. A. Kuks, endine seltsi esimees J. Annusson ja riigikogu esimees J. Tõnisson.

Koori organisatsiooniliseks korraldajaks on koori nõukogu. Praeguse nõukogu koosseis: hra A. Kimberg, A. Lande, prld H. Kukas, H. Kaun ja pr. Lätti.

Koori arvuline koosseis on olnud 80—100 lauljat; praegu 94 lauljat, — 54 naist ja 40 meest.

TRL tegevuse kunstilistest saavutus-test kirjutas juubeli puhuks helilooja Riho Järgmist:

Tallinna Rahvaülikooli Seltsi Laulukoor, pühitsedes 11. märtsil *Estonia* kontserisaa-lis suurema kontserdiga oma 15. a. tege-vusejuubelit, võib suurema rõõmutundega vaadata tagasi tehtud tööle. Ta seisab nende õnnelike seas, kes end lühikese ajaga on suutnud töötada üles võrdlemisi kõrgele ning osutub tänapäeval kahtlemata üheks meie tüsedamaks esirinna laulukooriks.

Loomulik, et sellase tasemeni jõudmiseks koor on aastate jooksul sooritanud hulk pinevust nõudvat tööd. Ent kuigi see ei tohiks olla teadmata laulusõpradele, kes on jälginud selle koori iga-aastaseid kontser-te, siiski nüüd, TRL 15. aastapäeva puhul koostatud statistika annab sel-le teadvusele veelgi kindlama tagapõhja, ühtlasi aga näitab kindlalt ka TRL tõusutee algmomenti. Peab märkima, et TRL tegevuse algaastad on möödunud võrdlemisi ilmetult, ja seda peaaegu kuni 1923. a., milline vaid VIII üldlaulupeo ette-valmistusega tõi kooritöösse teatud elav-vust. Püsivama, kindlama ilme võtab TRL alles 1927. a. sügisest, mil koori-juhi kohale asub helilooja T. Vettik. Nagu arvustikust nähtub, siit õieti algab-ki TRL tõusuaeg. Ning tõepoolest, siir-dudes oma mäluski tagasi selle koori vare-maie esinemisaegadesse, pean märkima, et kontsertkoorina ta on meelde jäänud vaid T. Vettik'uga eesotsas. Kohe ta siis hakkas äratama tähelepanu — esmä-joones oma seesmiselt läbituntud, elulise, ilmeka, ühtlasi markantse, diktsioonilt era-kordselt selge ja jõulise ettekandega, aga varsti ka oma repertuaari nõudliku vali-kuga, milles üha selgemini ja selgemini avaldab eesti rahvusliku koori-laulu propageerimise püüet. Ainuüksi juba see, et näit. Mart Saare laule on TRL laulnud tervelt 31 — ja neid 124 korda, vihjab küllalt selgelt koori ilmele; aga teades veel, et nende seas on Mart Saare raskemad koorikompositsioonid, osu-tab ka võimeile. Kui mõnelt poolt on väi-detud et moodsamaid kooriteo-seid on tulnud koori kordamiskavast tagasi lükata menu puudusel, siis TRL kontsertrepertuaris see on olnud just vastu-oksa. TRL statistika näitab, et just uue-mad eesti heliteosed, (milliseid koor on esiettekandele toonud mõnikümmed) on selle koori kavades seisnud suurima püsi ja menukusega. Sääln terve rida noid n. n. „moodsamaid“ kooriteo-seid, mis koori poolt 10—20 korda kontsertidel on kantud ette, ja sellest nähtub selgesti et pole kau-geltki tähtsusetu kuidas noid moodsa-maid laule esitatakse. Seesuguste ette-kanne nõuab kõige päält koorijuhilt ene-selt selget tahet ja arusaamist, siis seda muidugi ka koorilt ning lõppeks neilt mõle-milt eriti hoolikat, peenelt viimistletud ning ilmekat kooritööd. Muusikalist aru-saamist on T. Vettik suutnud oma koorile istutada küllaltki tähelepandavalt, ja mis puutub noisse teistesse nõudeisse, siis need on T. Vettiku selgetahtelisel ja asjatundli-kul juhatusel ikka saanud TRL tööd. Mul on juhust olnud märkida TRL ettekandes ühe iseloomulikuma joonena ta eluliselt pul-

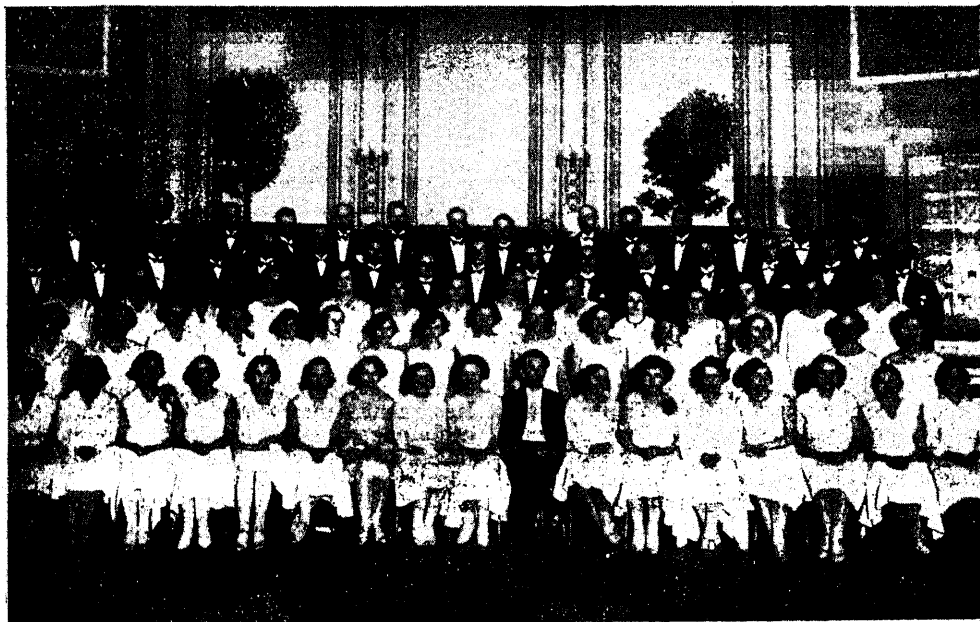
seeruvat rütmi, mis tihedasti on sulatatud kokku muusika ja poeesia meeleoludega ning süvendab veelgi otse eeskujulikult arendatud koori diktsiooniga. See — üks tähtsamaid muusikalisi põhiomadusi eriti koorilaulu ettekandes, kerkib meil õieti esmakordselt nähtava kumerusega esile just T. Vettik'u juhitas kooris ja on nii mõnelegi koorile pakkunud eeskujut. Kui siia veel lisada, et päale selle *TRL* koorilt on ilmnenu üha selgemat püüdu pakutava seesmiseks läbielamiseks ja otse

T. Vettik'u eestvedamisel, jatkuks sama sihi ja tahtekindlusega, nagu seda siiani oleme rõõmuga võinud panna tähele. Selleks parimat lauluindu!"

Toome mõned väljavõtted arvustustest *TRL* koori üle.

Nii kirjutab *Helsingin Sanomat'es* — helilooja V. Pesola IX üldlaulupeo aegse kontserdi puhul:

Ettekanded osutavad koori distsipliinist mõjutatud täpsust, ja jõusuhete käsitlemine kuulub esimesse klassi. Helilooja Vettik

Tallinna Rahvaülikooli laulukoor

vankumatu usaldust oma selgetahtelise juhi vastu, siis on küllaldaselt arusaadavad need viljakad tulemused, mis selle koori töö on pakkunud meie muusikapublikule. Kuigi *TRL* erilisel ei hiilga oma häälematerjaliga, ometi — ja seda imeteldavam — koorijuht T. Vettik on suutnud vormida sellest seesuguse paindliku kõlamassi, mis allub tahteliigutustele suurepäraselt ja me tunneme T. Vettik'u kooriettekanneis juhi ja koori ühtekuuluvust täiel määral.

Selles, samuti ka *TRL* juhi T. Vettik'u tublis kunstilises eruditsioonis, mis avaldunud nii kunstipärasis ettekandeis kui huvitavas, ikka värskeilmelises repertuaari valikus, oleme võinud veenduda korduvalt *TRL* sagedatel kontsertidel.

Nüüd, koori 15. tegevusjuubeli puhul sooviksime, et see tõusutee, mida koor on hakkanud sammuma oma armastatud juhi

on sitke, fantaasiarikas ja valdab tehnikat. Hästi valitud programm suutis veenda, et Eestis on päevakorrare kerkimas talente, kes oskavad oma helide keelele anda ka individuaalset värvingut. M. Saare *Lindude laul* oli oma lopsakas naturalismis üpris huvitav, ja Vettik'u töödes oli palju iseseisvat, kaunist helilooja tulevikkude enustavat omapärasust."

Muusikaleht nr. 4 — 1928. a.:

Helilooja M. Saar: „Tuleb tugevalt kriipsutada alla *TRL* saavutusi. Siin on näha, et keskmise häälematerjaliga koor andrikka juhataja käes võib anda üllatavaid tagajärgi. Kuidas seda saavutada, on koorijuhi saladus.

Töö tunnustab aga, et T. Vettik'ul on koorijuhi närv, loomulik ning tugev juhataja talent, mis ühes kunstniku musikaal-

susega ning sädeleva temperamendiga võimaldavalt sarnaseid häid tagajärgi, mida tema koor on näidanud korduvalt. Koor osutub T. Vettik'ul käes äärmiselt tundelikuks ning painduvaks instrumendiks, ning tema laul on alati publikut tugevalt köitnud: on saavutatud alati südamlikum side koori ja kuulajaskonna vahel.

Suure rõõmuga tuleb ka kriipsutada alla seda tendentsi, mis valitseb repertuaari valiku hääs maitstes. Siin on viidud läbi ning koorile omaseks saanud meie omapärane laul. T. Vettik hangib uusi töid, ning kontserdi kavad koosnevad ikka väärtuslikest uudispaladest, milliste tõlgitsemine nõuab juba koorilt peenemat hinge-laadi ning läbielamisi — intelligentsust ja juhatajat tugevalt intellekti. Ning peab mainima, see ongi koorile vajutanud oma iselaadilise põhjamaise ilmekuse. See koor on juba ammugi üle kasvanud vanast šabloonist. T. Vettik'ul ja tema kooril on

silmapaistvad teened meie omapärase koorilaulu arendamises, kuna nad sammuvad ses suhtes kindlasti esirinnas.“

□

Lõpuks märgime sooja hoolitsust laulukoori eest T. R. Seltsi juhtivate meeste poolt kelle häast suhtumisest meie koorilaulu arengule ongi sõltund *TRL* töö. Mehine aitäh!

□

TRL juubelikontserdi (mis arvult 30 suurem esinemine) kava 11. III. 33 koosneb uutest eesti helitöödest järgmistelt heliloojaltel: A. Läte, A. Kapp, M. Saar, M. Lüdig, C. Kreek, H. Eller, T. Vettik, R. Päts, V. Nerep, A. Karafin. Solistina on kaastegev Akadeemilise Helikunstnike Seltsi keelpillide kvartett, koosseisus hr-ard R. Palm, H. Laan, A. Saat,, A. Karjus. Mängitakse H. Elleri kvartett nr. 2.

Elagu *TRL* lauljad! Elagu Eesti laul!
O—W.

JÄRELMÄRKEID LAJTHA LAJTHA 40-AASTA SÜNNIPÄEVA PUHUL

Lajtha küll vist ei hakka kandma viha minu päale, et alles nüüd räägin ta 40. aasta sünnipäevast, mis oli juba 30. juunil 1932. Ta tööst võib rääkida ja selle eest tänada ka väljaspool seda tähtpäeva. Noor ungarlane, silmapaistev muusikateadlane, eriti rahvaluules, kuulub uusmuusikute gruppi, kes sõlmivad end Bartók'iga ja Kodály'ga. Anton Molnár, Andreas Szabo jooksevad kaasa, Lajtha, nagu mina tunnen, jookseb ees. Tema kunsti raadius on helendav. Lajtha ei kuulu nende ülekäteläinud uuendajate kilda, kes kõik sillad purustavad, vaid vaimsete täiendajate klassi. Ta ennem grupeerib ümber vormi kujundavaid elemente, kui et ta neid kukutab. Ta on uue harmoonia, uue kontrapunkti looja, ja tema muusika selgus, ta tahtejõud, ta eksimatut olemus annab tunnistust tema suurtest võimistest.

Kuulen Lajtha' s ostinaatot tema kuest klaveripalast op. 14 *Invenzione a tre voce*; kas see pole lõplik murrang vitaliteeti? Sää! kirjutab puhtale muusikale anduv Lajtha oma opuse 11, oma kolmanda keelpillide kvarteti: minkimata muusika; kellele ta ei meeldi, võib jätta. Kontsessioone komponist ei tee. Ta arendab puhast

kunsti, mis ei kuulu ebaintelligentsetele. Kes tahab interpreteerida Lajtha töid, peab pagana palju suutma. Opus 13 on jälle Lajtha tüüpiline teos, tehnilistes nõuetes pöörane. Temaatiline materjal on uus, struktuur valju, öieti mitte voolav, vaid vedel muusika. Uus muusikajõgi, mis peab alles kaevama oma süngi.

Ungar omab Lajtha's apartset võõrapärast muusikut. Võõrast seepärast, et ta peab uusi teid alles rajama. Lajtha kisub maha loetud plakaadid ja kutsub uuele muusikalisele palvele sageli väga puritaanliku muusika juure, mida tõendavad paljud ta laulud, kus siiski põhitoonina heliseb ungari rahvalaad. Dr. Imre Molnár oma kerge meisterliku laulukunstiga, mis vastab teoste stiilile, on jäädvustanud osa neist ungaripärasteist lauleist. Loetlen silmapaistvamad, modernsemas mõttes valmistavad palad: *Zabot Vittem, Hej Rózsa, Rózsa, Imhol Kerekedik, Elment az én Rózsám, Ha Elmegyek az écsényi Templomba, Feszantottam a Gerjéní Temetöt, Egy Gyenge Kis Madár.*

Sellasel elaval kunstil on palju sõpru, palju au.

Gerhard Krause.

VEEL RINGHÄÄLINGUST

Muusikalehe jaanuarikuu numbris H. M. võtab ringhäälingu tegevuse õige terava arvustuse alla ja teeb põhjendatud etteheiteid ringhäälingu saatekavale. Kuigi autor kohati asjast kõrvale kaldub ja muste prille tarvitab ka niisuguste väärnäheteteetoomisel, millistes raske on teha vastu-tavaks ringhäälingu juhatust, siis tõendab artikkel veel korraks seda üldist rahulole-matust, mis valitseb raadiokuulajate peres.

Nii ei saa süüdistada ringhäälingut sel-les, et „kuulaja on sunnitud igal pühapä-
val, mitu tundi jälgima jumalateenistust viletsa koguduselauluga ja keskmist intelli-
genti mitte rahuldava jutlusega.“ Ja kui välismaa jaamad pakuvad hääd laulu ning sisukaid jutlusi, siis ei saa ju meie ring-
hääling asja parandada, vaid uuendusi tu-
leks oodata konsistooriumilt, teoloogia fa-
kulteedilt ja konservatooriumilt. Üldse ei
ole kuigi õnnelik siin välismaaga kõrvuta-
mine. Peab ikkagi ka seda pidama sil-
mas, et meie vähevõimaldavad olud on soo-
tuks teised kui välismaal. Meil on ju hä-
dine ja poolik kõik nii vaimlisel kui ma-
janduslikul alal, ega ole meil neid „ookeani-
hiiglasid“, kust võiks raadio kaudu juba va-
rahammikul anda edasi hommikukontserte.“
Pole seepärast mingit põhjust teha erandit
ringhäälingugi suhtes ja soovida, et see
õige mõõdu välja annaks ja seda oleks, mi-
da ta olema peaks. Ühte võiks küll soo-
vida, — et ringhääling püüaks anda seda
maksimaalset, mis meie oludes võimalik.
Kuid kahjuks ringhäälingu senine
tegevus pole tõestanud, et see püüe tiivus-
taks vastavaid juhtivaid keskkohiti ning ta-
hes või tahtamata jääb mulje, et tegu on
90% ärilise ja alles 10% kultuurilise ette-
võttega.

Ma ei kõnele agronomilistest ilukõne-
dest, millede üle H. M. linnainimesena on
pahane, sest neid tehakse maarahva ja
põllupidajate huvides ning Eesti on läbi ja
läbi põllumajanduslik riik. Jätan kõrvale
ka *Vahitorni* usulise propaganda, kuna usk
on maitse asi. Kuigi meil riik on ki-
rikust lahus, ei tarvitse lahus olla
sellepärast veel ringhääling ja ki-
rik. Ja et ringhäälingu mehed on nii
suurte usklike kalduvustega, siis toimivad
nad enda parema äratundmise järele ja ar-
vatavasti pälvivad ka igavest õndsust.

Et ringhääling siiski ka muusikat pak-
ub ja isegi peab üal tervet salongorkest-
rit, siis peatuksin paari sõnaga selle külje
juures. Ei saa siin nõustuda H. M.-ga, kes
taga kurdab neid häid aegu, kus grammo-
foniärid ringhäälingule tasuta laenasid he-
liplaate, ja leiab, et see oli parem ning
mitmekesisem osa kavast. Minu arvates
mehaaniline muusika on ikkagi paljas ma-

sinavärk ega ole temal midagi ühist kuns-
tiga. Leian, et ringhäälingu, muusikaline
saatekava sellega midagi ei kaota, kui mõni
hää inimene tükikideks lõhuks needki 300
plaati, mis ringhäälingul veel kasutada ja
mida ta leierdab „360×6 korda aastas“
(H. M.). Nii oleksid grammofoonimuusika-
ga lood korras.

Iseasi on elava muusika küsimus, ning
just sellest küljest jätab ringhääling palju
soovida. Olles nähtavasti sellel arvamisel,
et kõik „aktiivne“ on kõrgeväertuslik, pa-
kub ringhääling ajast ja arust läinud pa-
lasid. Tõsi näoga serveriitakse igasuguseid
Neegri unenägusid, *Kerget ratsaväge*,
Vanu sõpru ja usutakse see olevat ajakoha-
ne. Selle juures ettekanne ei osuta isegi vih-
jet viimistlemises ja orkestratsiooni regu-
leerimises. Iseloomulik on, et samal ajal
kui ringhääling regulaarselt annab iga-
nädalalisi poliitilisi ülevaateid, kui järje-
kindlalt tuuakse põllumajanduslikke tea-
teid, kui peetakse kõnesid maatulundusest,
aiandusest, mesindusest, peekonsigadest,
kui õpetatakse esperantot, kahekordset ra-
matupidamist ja võimlemist, kui, sõnaga,
ringhääling on muutunud mingiks rahva-
ülikooliks, siis kunstielu ülevaated on puu-
dunud täiesti ning kellelgi pole mõttesegi
tulnud kuulajate muusikalistes huvides kor-
raldada ka populaarteaduslikke loenguid
muusikaestetiika alalt. Ja ometi omista-
takse just raadiote suurt muusika propa-
geerimist ja levitamise ülesannete täitmist.

Hiljuti korraldati ankeet, mille tagajär-
jel nüüd orkester paari inimese võrra suu-
rendati. Et see kuulduste põhjal selle
kaudu teostati, et vähendati tegelaste pal-
kasid ja selle kokkuhoiu arvel võidi palga-
ta odava hinnaga noori muusikaõpilasi, ei
puutu siinkohal asjasse. Seda aga, et or-
kestri üldine tase ja kvalifitseeritud koos-
seis ringhäälingu võimumeestele sūda-
mel ei seis, tõestab nende imelik as-
jaajamise viis, mille tulemusena hiljuti
ringhäälingu orkester vähenes kahe tūse-
da tööjõu võrra. (Üks neist, H. Anton, omab
võib öelda, isegi euroopalikku kuulust!).

Ei tule siin imestada ringhäälingu ma-
janduseeste üle, kellelt nõuda ei või kom-
petentsust muusikalistes küsimustes; küll
huvitab aga see, millistel kaalutlustel ring-
häälingu muusikajuht (kes ju ka peaks ole-
ma kaaluv isik, kuna teda tituleeritakse
muusika direktoriks) sellega võis lep-
pida. Või on siin kaalul ühelt poolt aktsio-
nääride huvid ja teiselt poolt sooja koha
alalhoidmise poliitika? Kui nii, siis oleks
asjata lootagi sellest majast mingisuguseid
samme, mis oleksid sihitud muusikalise kül-
je ajakohastamisele. *Üks neist.*

MEESKOORIDE NURK

Laulnmeeste Klubi tegevusest.

Laulumeeste Klubi teatavasti asutati selle eesmärgiga, et olla Tallinna Meestelaulu Seltsi allorganiks, kodus. 2½ aasta vältel on klubi edukalt tegutsenud ja klubi ukсед alati avatud olnud kõigile TMS-i liikmeile, s. t. ka mitte-klubi liikmeile. Nüüd kahjuks TMS-i juhatus tegi oma liikmeskonnale teatavaks, et seltsi büroo viiakse üle *Estoniasse*, kus tulevikus leiavad aset ka rühmaharjutused. Sellega kahjuks on klubilt tema pääülesanne võetud, ja kuna ta päälegi jääb ilma nii seltsi kui klubi eelarves ettenähtud bürooruumi kasutamismaksust (50 kr. kuus), siis loomulikult peab klubi juhatus nüüd teid otsima puuduva summa juure hankimiseks. Moraalselt aga on klubi asutajale antud seltsi poolt ränk hoop: meie ei vaja enam teid! Kas sellane samm tuleb kasuks seltsile, on küll väga küsitav. Mida taheti niisuguse lõhkumiseammuga kätte saada? Kas siis tõesti suur Tallinna Meestelaulu Seltsi ei vaja oma kodu, kus liikmed laulu ja ainult laulu kõrval ka muud ajaviidet otsivad? Ja kas seltsi juhatus on ka kaalunud küsimust: mida ütlevad asja kohta need klubiseltsiliikmed, kes seni tegutsesid kummaski organisatsioonis?

Klubi aasta-pääkoosolekul otsustati põhikirja mitmeti muuta. Kuna seni võisid klubi liikmeks astuda vaid Tallinna Meestelaulu Seltsi liikmed, siis nüüd muudetud põhikirja järele võivad toetajaiks-liikmeiks (valimise õigusega) vastuvõttu leida ka isikud väljaspoolt seltsi.

Klubi juhatusse valiti ühel häälel: esimeheks, TMS-i asutaja ja kauaaegne esimees Joh. Reinthal, abiesimeheks seltsi end. sekretär Georg Pinding, sekretäriks seltsi end. asjaajaja Harry Malm, majandajaks seltsi kauaaegne majandaja Aleks. Borell, laekahoidjaks Karl Kilgas ja ilma ametita liikmeteks härrad Artur Laamann, Hugo Eckstein, Roman Wiederfeldt ja Rudolf Kerberg.

18. veebruaril algas klubis bridge-turniir auhindadele.

23. veebruaril korraldati Heinmanni

kohvikus perekonna-õhtu tantsuga ja esinemistega.

Kavas on mitmesugused ettevõtted.

Lähemal ajal alustab tegevust klubi laulukoor hra Udu Topman'i juhatusel. Lauluharjutused on neljapäeviti ja kavas laululudena kõlblikud eesti rahvalaulud, millised meeskoorile säeb hra U. Topman.

Tallinna Meestelaulu Seltsi tegevusest.

Suomen Yliopilaslaulajat tahavad välja anda Leevi Madetoja laulude kogu, kuhu tuleks ka sama autori loodud Tallinna Meestelaulu Seltsi lipulaul, milleks TMS takistusi ei tee. Olgu aga siinkohal tähen-datud, et nimetatud laulu TMS lipulauluna üldse kasutanud ei ole.

Tallinna Linna Valgustuse ja Veemu-retsemise Osakonna meeskoor andis TMS-i käsutusse 10 kr. Tünnpu haa korrashoiu kattena. See ilus algatus vääriks järeleaimamist.

7. dets. õnnitleti telegraafiteel Haapsalu Meeslaulu Ühingut ta 5-da aastapäeva puhul.

18. dets. tervitati loorberipärjaga Loo-tuse koori kontserdi puhul, mis korraldatud oli seltsi 50. aastapäeva puhul.

10. veebr. peeti *Estonias* seltsi aasta-päeva aktus, millisel jagati liikmeile välja hõbekandleid 10 ja 15 a. tegevuse puhul, samuti diplome toetajaile liikmeile ja anti üle sellekohane märk seltsi asutajale, hra Joh. Reinthal'ile ta valimise puhul seltsi auliikmeks. Peokõnega esines seltsi sekretär K. Koljo Miina Hermann'i tegevuse üle. Aktusele järgnes Miina Hermann'i austusekontsert ja hiljem *Estonia* sinises saalis koosviibimine, millest võttis osa ka EMO' segakoor.

1. aprillil esineb TMS-i koor *Estonia* kontsertsaalis á cappella kontserdiga. Kavasse on võetud kaunimaid palu välismaa repertuaarist. Sellele järgneb kevadel arvatavasti kontsertreis Rakverre ja Narva. Kaalumisel on ka pikem välismaa-reis — kui olud lubavad.

Seltsi büroo viiakse 1. märtsil üle *Estonia* teatrimajja.

H. M.

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Tallinna.

Kordamisena *Estonias* võeti kavasse G. Verdi' ooper *Traviata*. Sedapuhku lavastajana esineb A. Vismann, kelle 15 a. lava-tegevuse juubeli tuluõhtugi läheb nimetatud teose ettekandega. Ooperit on mitmeti kohendatud ning täiendatud, võrreldes eelmise lavastusega; niisugusena ta ilmutab kahtlemata suuremat elavust. Et *Traviata* ei tulnud ettekandele mitte sisulise vajadusena, on vist küll vaidlematu. Põhjusi peame otsima selles tühjas kohas, mille jätsid repertuaari võetud ooperid oma väheseminevusega. Nii siis pidi muretsema täitematerjali. Käesolev teos on tugevasti vananenud, — eriti küll tema sisu, aga samuti ka struktuur. Olgugi, et ooperis leidub väärtuslikke muusikalisi kohti ja nõudlikke ülesandeid lauljatele, ometi töö tervikuna ei suuda hoida kinni õigustest tänapäevaseks kasutamiseks. Kogu teose ettekande raskus laval on langetatud päämiselt kahele tegelasele — Violettele ja Alfredole. Need mõlemad on oma osadega tulid toime nähtavate tagajärgedega. Ida Aav-Loo on suurte võimetega laulja ning avaldab viimastel aegadel hoogsat ilme kujunemist laval. A. Vismann'is peitub elulist jõudu, mis otsib väljendust otsekohesel, südamlilikul teel. Alfredona ta oma ülesande täitis märgitava kordaminekuga nii lavalisest kui muusikalisest küljest. Teistest osalistest olgu nimetatud K. Viitol, N. Suursööt ja N. Romanova. Muusikajuhina toimus prof. J. Aavik, kes viis ettekande läbi soliidsuse ja kindlusega.

Saksa muusikalava orkester Fr. Waldmann'i juhatusel andis kammermuusika kontserdi. Eeskava koosnes päämiselt vanematest helitöödest: Händel'i concerto grosso (d-moll) Telemann'i kontsert oboele ja orkestrile, Haydn'i sümfonia (Es-dur) ning Gretry balletisüit. Hilisema toodangu anti Brahms'i *Mustlase laulud* vokaalkvartetile klaveri saatel ja Bartok'i ruumeeina rahvatantsud orkestrile. Mängijate koosseis oli õige ühtlane ja ettekannete väljatöötuse külg kaunis paindub. Seega siis käsitus kujunes voolavaks ning varjundirikkaks. Esinejad said teenitult sooja vastuvõtu osaliseks.

Lauljate Liidu algatusel korraldati M. Hermann'i juubelite puhul kontsert, millest võtsid osa *EMO*' ja *TMS*'i koorid

prof. J. Aaviku ja prof. A. Topman'i juhatusel ning solistidena A. Vismann ja H. Betlem; klaveril saatis E. Avesson. Ettekannetes oli tegev ka Ringhäälingu orkester. Sissejuhatava kõnega esines prof. J. Aavik, kes iseloomustas juubilari tegevust ning kriipsutas alla selle tähtsust oma aja kohta ja üldisemas mõttes. Kava koosnes M. Hermann'i lauludest, milledest suurem jagu omavad laialdast populaarsust, välja arvatud paar vähem tuntud pala. Ettekanded kooridelt viidi läbi hoogsasti ning ladusasti. Solistide poolt osade täitmise andis soodsaid tulemusi. Juubilari austama oli ilmunud õige rohkearvuline publik. Tervitusi toodi suuliselt ja kirjalikult nii kaugelt kui ligidalt.

Oma hooaja kontserdiga esines Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühing V. Nerep'i juhatusel. Kavas leidis rida valitud laule mitmest rahvusest autoritelt. Ettekande poolest parema käsituse osaliseks said P. Süda' *Linakatkujad*, C. Kreegi *Sirisege, sirbikesed* ja E. Tubin'i *Karjase laul*. Koor valjuse varjundites avaldas tähelepandavat painduvust, mida kohati kasutati ülemääragi. Laulud anti edasi värskuse ning hooga, kuigi intonatsiooni kõikumisest polnud ettekanded täiesti vabad. Mõnede palade valikut ei saa siiski küllalt põhjendada. Baritonisoologa esines A. Niitof, ilmutades muusikalisi omadusi hääle keskmiste võimete juures. P. Härm avaldas paremaid tulemusi kui eelmise ülesastumise puhul. Klaveril saatis soliste T. Koch.

Viulikontserdiga esines Henri Marteau, kellega tutvunesime juba möödunud hooajal. See soliidsete võimetega kunstnik veel kõrgetes aastateski suudab püsida valitsevana kuulajate üle. Kuigi tehniline külg enam ei sära endises hiilguses, siis tõlgitsev esinemine pakub kujukust ning puhast maitsmist. Kõige mõjukamalt toodi kuuldavale Mozart'i viulikontsert; samuti väljapaistvusele pääsesid Saint-Saëns'i romanss ja L. Nikolajev'i sonaat. Kuigi kontsertandi fantaasia (op. 27) ilmutas arendatud meeleolulisi kohti, ta ei tõusnud eriti nähtavalt maksvusele. Eeskava lõpus seisis rida lühemaid palasid, mis hoidsid ülal kuulajaskonnas tuju;

ometi siin tehnikat ei ulatanud kõikide finesideni. Hääd tulemustega konsertanti saatis P. Lüdigi. Marteau' fantaasias akkompänimendi täitis sobivalt orelil T. Terkman.

Miliza Korjus esines käesoleval hooajal teist puhku. Võrreldes sügise ülesastumisega, ta nüüd pääses mitmes suhtes vähen mõjule. Raskusi tundus hingamises ja värvikas tooni andmises, eriti kõrgete helide juures. Silmapaistev ulatus, hää muusikaline kuulmine ja tõlgitsuslik kalduvus ning juba kasutada olevad võimed lubavad lauljanna esineda publikut mõjutava väljendusega. Suuremaid võimalusi haaramiseks pakub koloratuurne külg, milline repertuaar vastavalt seisiski ülekaalus. Ka bel canto leidis harrastust ning andis tulemusi. Klaveril saatis välja paistvalt P. Lüdigi.

□

Nagu seda varemgi on juhtunud, kontsertandid võrreldes kavasse poetavad ühe eestikeelse laulu (harilikult A. Lemba *Hällilaulu*), tehes seda väga puuduliku ettevalmistusega. Meie ei pane pahaks võrreldes teksti, mis orgaaniliselt on seotud muusikaga; küll aga avaldab halba muljet niisugune üleolev hooletus meie keele vastu. Kui selle võttega loodetakse kuulajatele pääseda lähemale, siis on see eksitus.

Ed. Visnapuu.

TARTU. — Ennejõuluse kontsertide hooaja lõpetas rootsi lauljanna Carin Edelberg oma rõõmuvalmistava ja muusikaliselt ilmeka kontserdiga *Vanemuises* 14. detsembril.

Märkimisväärseks muusikaliseks ürituseks osutus ka Tartu Kristl. Noorte Naisühingu korraldusel Tartu ülikooli kirikus 17. ja 18. detsembril peetud jõulumüsteerium-jumalateenistus, milles olid tegevad *Cantate Domino* segakoor, A. Karafin (juh. ja orel), E. Laanenbek (tenor), F. Pettai (sopran) ja H. B. Rahamägi (kõne).

Pärastjõuluse kontsertide hooaja avas Vabaduseristi Vendade Malevkonna orkester Tartus toimunud pasunakoorjutite kursuse puhul korraldatud kontsertballiga 8. jaanuaril oma kodus, Karlova tn. 24.

11. jaanuaril oli *Vanemuises* luuletaja K. E. Söödi 70-a. sünnipäeva pidulik aktus, kus esitati *Vanemuise* Muusikaosakonna segakoorilt, Tartu Meeslaulu Seltsilt ja solist O. Lipult juubilaril sõnadele J. Kapperli ja J. Simmi loodud laule.

Tallinna Vene Meestelauluselts külastas Tartut oma meeskooriga mitme solisti kaastegevusel 16. jaanuaril *Vanemuises*.

Meeldivaks vahelduseks oli *Vanemuise* laval G. Puccini' ooperi *Tosca* etendus 21. ja 22. jaanuaril. Ooperi solistidena esinesid külalislauljad H. Einer (*Tosca*), A. Arder (*Scarpia*) ja M. Taras (*Čavaradossi*), kes valmistasid ooperihuvilistele kauni muusikanaudingu.

Rahuldava kontserdiga esines *Vanemuises* 25. jaanuaril leedu klaverikunstnik Vytautas Bacevicius.

Ergutavat külakosti tõi Berliini Saksa Muusikalava (*Deutsche Musikbühne* — Berlin) ooperitega — Mozarti *Figaro pulm* ja Humperdincki *Hans ja Greeta*, millede ettekanded toimusid *Saksa teatris* 30. ja 31. jaanuaril. Erilist huvi pakkus ooperiorkestri hää koosmäng.

Kõigiti soliidse ja stiilse kontserdiga esines viulistikunstnik prof. Henri Marteau 3. veebruaril *Vanemuises*.

4. ja 5. veebruaril oli *Vanemuises* G. Puccini' ooperi *Tosca* kordamine samade solistidega, kes olid tegevad kahel esimesel etendusel.

Laupäeval, 9. veebruaril oli E. K. Abiandmise Seltsi saalis Ü.E.N.Ü. Tartu Osakonna kontsertball, mille muusikaalises osas esines osakonna orkester ja segakoor R. Ritsingu juhatusel.

Ilusat koloratuurlaulu oli võimalus nautida lauljanna Miliza Korjuse kontserdil *Vanemuises* 8. veebruaril.

Menurikka kontserdiga esines *Vanemuises* 10. veebruaril ilmakuulsuse võitnud kontrabassikunstnik Ludvig Juht, keda klaveril saatis osavasti O. Roots.

Pühapäeval, 12. veebruaril esinesid ülikooli kirikus tallinlased Magda Päts (laul) ja Paul Pressnikoff (orel ja saade), pakkudes ilusat külakosti nii kavalt kui ka interpretatsioonilt. Uudisena kuulsime kontserdil ka eesti nooremate heliloojate töid.

Muusikaringkonnis elevust tekitanud sümfoonia-orkestri asutamise küsimus on esialgu lahenedud sellega, et ligi viiekümne-meheline orkester on tegevusse asunud *Vanemuise* Muusikaosakonna juure (kuid, kahjuks, võrdlemisi ebasoodsail tingimustel, nii et ühe sõnumisaatja sõnu võib siingi iseloomustavaks pidada: „tänuväärt algatus on (oli) rajatud väga nõrgale ja juhuslikule alusele“ ... Sümfoonia-orkestri esimene kontsert *Vanemuise* Muusikaosakonna ettevõtte (varem ilmutas end peaaegu samakoosseisuline Ü. E. N. Ü. Tartu Osak. juures, kus nüüd endiselt edasi töötab väikesekoosseisuline orkester) oli helilooja Richard Wagneri helitöist tema 50-a surmapäeva mälestuseks 13. veebruaril *Vanemuises*. Kontserti juhatasid Johan Simm ja Adalbert Wirkhaus. Solistina esines A. Kopli-Wiegandt.

Referaadi R. Wagner'i elust ja loomingust esitas K. Leichter.

Elavat tähelepanu äratanud ja sümboolset võitnud kontserdigiga esines kunstnikupaar L. Milk ja Gr. Milk-Barrot 15. veebruaril *Vanemuises*. Kontserdi korraldajaks oli Tartu Helikunsti Selts.

Vanemuise Muusikaosakond korraldas *Vanemuise* saalis 17. veebruaril kontsertballi, kus esines Osakonna segakoor Ed. Tubini juhatusel ja solist A. Niitoff. Tüsedat kava esitus oli korrektnel ja meelikõitvel. Esinejad pälvlsid kiitust.

Mõnusaks klaveriõhtuks osutus neiu Juta Kippasto' esinemine 20. veebruaril *Vanemuises*.

R. Heliste.

Kahkva. — Kohalikus Rmtk. Seltsi segakooris on jälle rohkem kindlust märgata. Endiste korratute kooskäimiste asemel, mis varem olid tingitud mitmesugustest põhjustest, on nüüd kujunenud välja korralikud lauluharjutused. Nii esines koor üle hulga aja iseseisvalt seltsi 10-a. juubelipeol möödunud sügisel. Praegu, mil õpitakse hoolega X üldlaulupeo laule, kaivatsetakse nendega ka esineda. Jääks soovitada ka noorematele lauljatele rohkem asjasse süvenemist.

Veka.

Räpina. — Möödunud aasta lõpul töötati välja ja võeti vastu Räpina Haridusseltsi Muusika Osakonna segakoori kodule, mille järele töötades valitsevad kooris kindlad alused. Tegevusekavas on terve

rida esinemisi ja väljasõite. Esimene suurem kontsert käesoleval aastal on 12. märtsil end. keskkooli saalis.

Veka.

Võru. — Võru muusikaelus on üle mõne aja tunda elevust. Vahepeäl paar aastat oli peaaegu suikunud vokaalmuusika, kuna hr. P. Laja' lahkumiseega kaotati energiline juht-eestvõtja. Sellega läks ka *Kandle* seltsi segakoor hingusele.

Nüüd Võru Meestelaulu Seltsi meeskoori ja selle juhi hr. K. Pütsepa juhatusel on koondatud ka endised *Kandle* seltsi nais-hääled, ning õpitakse hoolega Cherubini requiem, mille ettekanne on loodetavasti eelolevaail pühil. Võru meeskoor on juba mõne aasta järjekindlalt tööd teinud ja seisab võrdlemisi hääl tasemel. Ka ei saa mainimata jätta Ev.-luth. kirikukoori, mis töötab org. hr. Kännu juhatusel. Kuna koor on alles noor, siis piirdub ta praegu vähemate vaimulike palade õppimisega.

Järjekindlalt pasunakoovidest töötab K. L. Võru malevk. orkester, valmistades ette laulupeo numbraid energilise juhi hr. Prügi juhatusel. Nii on teisest Võru Tule-tõrje orkestrist enamikus mängijad tulnud üle K. L. orkestrisse.

Tuleb eraldi mainida Võru helikunstnikku hr. H. Käнду, kes armastab töötada vaikuses; praegu tal on käsil kantaat *Taara pidu*, mille aine on võetud vanaaegsest ohvrupidustusest.

Kuna hiljuti asutati L. L. Võrumaa osakond, siis on loota et vokaalmuusika tase siin tõuseb.

VÄLISMAA

Esietendus Prahast.

Tõuge paremale on käesoleval ajal tunda ka Čehhoslovakkias; tullakse välja sellega mis tundub rahvuslikuna kahe- ja kolmekordset. Ja muidugi ei saa salata, seda on *Fidlovačka* — see vana rahvatükk: *Ei haavamist ega kisklemist*. Josef Kajetán Tyl'i vana lavateos tõuseb jälle ausse mõlemas Praha riigiteatris, kus ta seisab repertuaaris.

Miroslav Ponc, noor dirigent Čehhoslovakkia operist loob sidet rahvuskomponisti František Škroup'i muusikaga ja uendab seda, niihästi kui suudab. Mõten, ta ei suuda hästi. Oleks pakkunud soodsat võimalust seda muusikat kohandada modernidel nõuetel, tema naiivsust peh-

mendamata. Hää kapelmeister muusika-uendajana pihus on parem kui komponist katusel; sel puhul pean aga ütleva, et dirigent Ponc'i töö polegi nii ümberpaistav ega võimatu. Kohe alguses saagijate koor: usun kuulvat läti komponisti Medinš'i *Spriditis't*. Ksilofon ei saa rahu! Kas pole pakutud rikkalikke võimalusi kuulsat nationaalhümni — selle muusika tuuma — suurejooneliselt läbi instrumenteerida. Selle väikese muusika ümbertöötajaks oli vaja „avajat“. Sisu ning stiil oleks võinud jätta rahule — vormi pidi laiendama. Miks ei instrumenteerita avalaule? Klaverisaade mõjub just siin väheütlevalt. Noh, ehk tuleb veel mõni *Fidlovačka*, seda pala ei saa ju surmata.

Gerhard Krause.

RAHVARIIDED JUUBELILAUPEOL

Kõne rahvariituse propagandaõhtult

X üldlaulupidu läheneb. See töötab kunejuna suurejoonelisemaks; tegelaste arvult mitmetuhanda võrra perekamaks ning muusikaliselt kavalts kaunimaks kui ükski varem üldlaulupidu. Ligemale 20.000 lauljatangijat valmistuvad osavõtuks juubelilaulupeost. Ei leidu Eestis ühtki küla ega alevikku, suuremate keskkohtadest rääkimata, kust poleks oodata tegelasi eelseisvale üldlaulupeole. Pääle tegelaste aga ootame veel kümneid-tuhandeid päälkuulajaina. Vaevall võime viimase kümne aasta jooksul nimetada teist sellast sündmust, kui eelseisev juubelilaulupidu, mis haarab ja toob kokku rahvast nii suurel hulgal kogu maal.

Nagu kunagi suurteks pidulikeks sündmusteks ja pühadeks valmistatakse aegsasti, nii ka juubelilaulupeoks. Kaalume hoolega, mis meil on tarvis teha varakult, et mitte viimasel silmapilgul kahjatsedes kõnelda hiljaksjäämisest.

Laulukoorid teevad ettevalmistavaid töid juba aastaid. Suure hoole ja innuga nad käivad harjutustel oma koduümbruses ning pikemate vaheaegade järgi kogunevad suurematesse punktidesse üldjuhtide näpunäidete järgi masskoorina harjutamas. Muusikalisest küljest valmistuvad koorid ette tõsiselt, kuivõrd meie olud seda vähegi lubavad.

Lauljate Liit neid ettevalmistavaid töid juhtides ja korraldades ei taha aga rõhutada üksi muusikalist külge, vaid ta näeb laulupeos üldist rahvuslikku pidu, mis ka oma välimisel peab olema vastav oma tähtsusele. Laulupidu tegelaste väliselt esinemiselt ja riietuselt peab kujunema sama väarikaks kui muusikalisest küljest.

Need, kes on laulupidudest võtnud osa, mäletavad veel selgesti neid toredad silmapilke ja ülevaid pilte, mis sellastel suur-sündmustel meie meeli köidavad. Säl on kõigepäält tegelaste — lauljate-mängijate — rongikäik Lauluväljale, lehvivate lip-pude lugematu rida, pidulikult sammuvate lauljatega ja määratu inimmerega, kes kogunenud suurepäraselt pilti vaatama ja elama kaasa.

Lauljate rongikäik on ju puht-väliline demonstratsioon. Ja seesugusena tema juures tuleb panna päärõhk välimusele nii selle üldises korraldamises, kui ka iga

üksiku laulja-mängija esinemises. Demonst-keerime siis seda, mis meil on tõepoolest kaunis ja näitamise vääriline.

Siis lauljate hiiglakoor laululaval. Ta mõjub ju päade arvuga aukartust ärata-vall. Kuid kahtlemata kümneid-tuhandeid päälvaatajaid viimastel laulupidudel on paelunud suuremal määral ilusad eesti rahvariided kui tegelaste rohkus. Tõepoo-lest kõigi nende väliste esinemiste juures suurt ja kaunist osa mängib rahvariite sädelev ilu. Ikka on päälvaatajaid ülla-tanud need koorid, kes kogu oma koossei-suga kandsid rahvariideid. Naisi ja mehi omapäraseis rahvariideis on vaadatud kui kauneid ilmutusi, rahvariideis rühmi on ikka saanud päälvaatajate elavad kiidu-avaldused.

Laululavale rahvariideis lauljad paigu-tati laulupidudel esiritta, et sellega tõsta kogupildi jumet ja mõju. Ning seda mitte ainult meil. Laulu- ja rahvapiludel ka mu-jal mail rahvariided mängivad suurt ja au-väärset osa. Nii on see kombeks Soomes, Rootsis, Lätis, Čehhis ja kõikides maades, kus rahvas oma vanakultuuri väärtusist peab lugu. Eriti kujukalt võisime selles veenduda IX üldlaulupeol esinenud 500-liikmelise soome koori juures, millises me ei näinud ühtegi lauljat, kes poleks olnud soo-me rahvariides. Soome koor võitis eesti publiku poolehõiu oma rahvariittega ammu enne kui sai hakata laulma.

Läti viimasel laulpeol Riias võisime näha, et lätlased rahvariideist suuresti pea-vad lugu. Jäi mulje, et lätlasil lauljate hulgas rahvariided on levinenud suuremal määral, kui me seda võiksime öelda eesti lauljate kohta. Sama laulpeo ajal Riia suuremaid koore esines üksikkontserdiga kinnises ruumis. See koor, meil tavaliselt valge-musta kontsertriituse asemel esines rahvariides. Mulje rahvariides koorist kontsertlaval oli tõesti haarav. Riias kin-nitati, et see koor juba mitu aastat igal esinemisel, olgu kontsertsaalis või mujal, kannab rahvariideid.

Millise innuga lätlased teevad kihutuse-tööd rahvariite kandmise kasuks lauljate hulgas, võisime näha samal laulpeol Riias. Läti presidendi poolt oli auhinnaks pandud välja kallihinnaline hõbenõu koorile, kes laulupeole tuleb kaunimais ja stiilsemais rahvariideis. Auhinna saaja koori kindlaks määramiseks laulupeoplatsil toimiti kooride

rahvariie hindamist. Arusaadav, et sellane ergutus läti lauljaskonnas löi suure elevuse.

X üldlaulupeo lähenedes Eesti Lauljate Liit paneb kogu eesti lauljaskonnale südamele, tulla laulupeole rahvariideis, muidugi niivõrd, kui majanduslikud olud ühelgi kooril seda lubavad. Rahvariie rohkusega anname juubelilaulupeole väärikuse, mis tasub hoolitsuse ja vaeva riietuse korraldamisel.

Tahan lugeda üles põhjused, mis peavad veenma laulupeol rahvariie kandmise vajaduses.

E s i t e k s: Rahvariie kandmise avaldub lugupidamine rahva omapära ja rahvuse vastu. Rahvariie on kannud meie esivanemad, nendega on seotud tükkene meie rahva ajalugu; kuigi meie rahvariieis võib leiduda võõraid elemente, siis aegade jooksul need on põimunud läbi omapärasusega, ning võime neid seepärast pida omadeks. Rahvariie avaldub kõige enam rahva maitse ja omalaad. Selle kandmisega avaldatakse austust rahva omapärasuse vastu; mitte üksi lugupidamist välisest sündmuste ajaloole, vaid päämiselt just meie kultuuriajaloole. See on esimene ja ka suurim põhjus, miks peame kandma pidulik silmapilkudel, eriti aga meie laulupidudel rahvariieid.

T e i s e k s: Rahvariieid kanname selleks, et ka väljaspoole anda tunnistust oma lugupidamisest ja austusest oma rahva vastu. Laulupeost võtavad osa paljud välismaalased, esindajad paljude teiste rahvaste juurest. Kui need näevad, et meie peame lugu enda omapärasest, siis see tõstab lugupidamist nende silmis kogu meie rahva vastu. Ei nähta ju erilist sedä, mis harilik, millel ei ole omapära, mida võime tabada igalpool — nii lõuna- kui põhjamail. Inimesi huvitab just erisugusus, mida mujal ei leidu, mida teised rahvad ei saa näidata.

Rahvariie on omapärane, on algupärane; seda soovivad näha kõik võõrad. Kui minnakse võõraste linna, siis otsitakse kõigepäält üles need linna vaatamisväärsused, milliseid mujal ei tule ette. Küllastatakse muuseumi, milles leidub rahva vanavara ja materjale rahvakunstist. Rahvariie rahvakunsti ja omapärase vanavara objektina on võõrale üks huvitavamaid. Seepärast kandkem laulupeol rahvariieid, et võõrail sel teel jääks püsivaid mälestusi meie rahvakunstist.

K o l m a n d a k s: Rahvariie vormina ühendab kõiki kandjaid omavahel; kui tahate, see on rahvuslik vormiriie. Paljud laulukoorid kannavad näiteks ühesuguseid päakatteid, mis eriti on paistnud silma meie suuremate meeskooride juures. Kuid mitte

ükski päakatted, vaid sageli kogu teatava rühma või organisatsiooni liikmete riietus on ühesugune. Rahvariie ei ole küll nii šablooniline nagu seda paneme tähele tavalise vormiriie juures. Rahvariieis leidub veel kaunis palju isikliku maitse avaldumise võimalusi. Üldjoontes jääb rahvariie siiski ka teatavat kogu ühendavaks vormiks. Kui näha rahvariie laulupeo vormiriidena, siis juba kaugelt paistab, kes on laulupeost osavõtjad. Mäletame väga hästi möödunud laulupidudest, kuis inimestele toob sära silmadesse meeletuletus eelseisvaist sündmustest, nähes tänavail rahvariieis lauljaid. Rahvariie ka üksikugi inimese juures tundub teatud hulka ühendava elemendina, kui särava kaelakee lüli, kui riietusevorm.

N e l j a n d a k s: Rahvariie kandmine ka praktilistel kaalutlustel on otstarbekohane. Lauljail peole tulles ei tarvitse sugugi võtta kaasa mitmeid riideid. Rahvariie sobib hästi nii ettekannete pidulikele momentidel, kui ka osavõtul kõigist laulupeo ajal toimuvast sündmustest; ta sobib tuttavate küllastamisel ja sama hästi tänavail jalutamiseks. Siis eriti meie naislauljail võiks suurima rahuga teised peokleidid jääda koju, rahvariie asendab neid kõiki.

V i i e n d a k s: Vahest kõige tähtsamaks põhjuseks, mis räägib rahvariie kasuks, osutub selle ilu. Rahvariieid omavad tõesti kaunid. Riieetus on värvirikas, sädelev, nauditav nõudlikumalegi silmale. Rahvariie värvikülluses avaldub fantaasiat, halvemalgi juhul rahvariie kohta ei saa öelda, et see oleks mitte midagi ütlev. Meie igapäevaste kui ka tavaliste peoriie keskel rahvariieid jäävad õitsevateks lilledeks. Igauks, kes end laulupeoks tahab ehtida (ja kahtlemata seda tahetakse, sest soovitakse ju teistele meeldida), igatahes selleks peaks kandma rahvariie.

J a k u e n d a k s: Lauljaskond, peole ilmudes rahvarõivastes, teeb sellega kasulikku propagandat rahvariie kandmise kasuks üldse. Meie kaunid rahvariieid on väärt, et nende tarvitamine levineks. Praktiline elu ehk ei võimalda rahvariie kanda argipäevaste tööde juures; selleks on kandmine liiga keeruline ja mitte kallalt asjalik. Ent pidude puhul on rahvariie kõige ilusam. Ammutavad ju rahvariieid ideid needki, kes loovad moodsaid salongirõivaid.

Nii siis leidub rohkesti põhjusi, et kõik lauljad ilmuksid laulupeole rahvariieis. Muidugi esijoonest tuleb siin kõneste naiste riietus. Meeste rahvariieid on kahjuks vähe levinenud. Nende väljakujunemine arenes nõrgemini. Igal juhul on aga soovivat, et kooris, kus naised esinevad säravalt rahvariieis, mehed talitaks samuti.

Kõige parem ja kahtlemata kõige huvitava oleks muidugi, kui rahvariituse küsimust kooris ei lahendaks iga laulja üksikult, vaid seda teeks koor tervikuna, võttes endale ühtlaselt teatava maakoha riituse. Praktiliselt on seda aga vististi raske teostada. Kus aga leidub võimalusi, eriti, kus juubelilaulupeoks uued riided muretsetakse, sääl kahtlemata peaks püütama viia läbi terve koori juures ühtlus ja stiilipuhutus riituses. Muidugi sageli kaheldakse, kas uute riiete juures tohib nende ajaloolist kuju muuta. Arvan, et see ei võiks kujuneda liig raskelt lahendatavaks küsimuseks. Tänapäeval kantavat rahvariit ei tarvitseks täpselt ajaloolisest riitusest kopeerida. Meie esivanemate riitused oli ju sageli kaalult liiga raske, ja sellest tingituna ka tihti natuke kohmakas. Ei tähenda veel ajaloolise pühaduse rikkumist, kui valmistavaid riideid püütakse kohandada nüüdisaja praktilistele nõuetele.

Lauljad, kes senini pole mõelnud rahvariite muretsemisele, püüdku lahendada see küsimus aegsasti. Siis ehk on rahvariite muretsemine majanduslikust küljestki kergem. Rahvariitust ei tule kallim kui ilus riitust moodsast lõikest, sageli tunduvalt odavam.

Lauljate Liit loodab, et eelseisev juubelilaulupidu õnnestub hästi. Laulupidu on ilusamal ajal, Jaanipäeval; muusikaliselt Lauljate Liit laulupeo ettevalmistamiseks teeb kõik, mis võimalik. Kujunegu juubelilaulupidu ka lauljate väliselt riitusest kaunimaks ja eeskujulikumaks kõigist seni peetud Eesti rahva suurpidudest.

R. S.

Lauljate Liidu nõukogu koosolek,

mis peeti 11. veebruaril ja millele oli kogunenud liikmeid paarikümne ümber, moodus päämiselt X üldlaulupeo tähe all, kuna ju päevakorra tähtsama punkti moodustas X üldlaulupeo eelarve.

Pikemate vaielusteta võetakse vastu Liidu 1932. a. aruanne esitamiseks volikogule. Aruande järele Liidul möödunud aastal on olnud tulused Kr. 27.457,90, kuna kulused on olnud Kr. 19.119,45, seega tulude ülekaal Kr. 8.338,45.

Ka Liidu 1933. a. eelarve võetakse vastu pikema jututa. *Muusikalehe* kohta paari nõukogu liikme poolt avaldati arvamist, et see olevat järsult muutnud suunda populaarsuse poole, alates läinud aasta sügisest. Soovitati *Muusikalehte* muuta koorijuhitide ajakirjaks, milpühul muidugi tuleks arvestada tugevasti vähemat tiraaži ja kallimat hinda. Välja arvatud paar liiget, terve nõukogu aga pidas tarbetuks *Muusikalehe*

suuna küsimuse ülestõstmist, kuna leiti, et suuna mõistes inimeste arusaamised väga erinevad, pool aastat aga on küllalt lühike aeg, et selle vältel võiks selguda ühe või teise suuna vildakus.

Mis puutub Liidu 1933. a. eelarvesse, siishalbade olude tõttu see on koostatud kitsamais piires, kui möödunud aasta oma, tulud-kulud tasakaalus Kr. 17.600-ga.

Üksikasjalisi läbirääkimisi peeti X üldlaulupeo eelarve puhul, kus kaaluti igaükselt nii tulude kui kulude võimalusi.

Sooja poolehoidu muusikategelased avaldasid laululava juureehituse kavatsusele, kuna leiti, et laululava praegusel kujul on akustiliselt väga halb, mille tõttu kaugemal asuvad peovõõrad üldse ei kuule ettekanneid.

Mõnede liikmete poolt avaldati kartust, et laiemates hulkades võiks tekkida nurinat, kui praegusel kitsal ajal hakatakse täiendama laululava ehitist, teiste poolt aga leiti, et see võimaldaks paljudele tööd, mispärast nurin ei saaks olla põhjendatud. Nõukogu otsustas teostada laululava juureehituse, tehes juhatusel ülesandeks, muretseda ehituse läbiviimiseks toetust avalikkude tööde summadest.

Arvuliselt X üldlaulupeo tulud-kulud on tasakaalus Kr. 89.700, sellest Kr. 30.000.— on nähtud ette laululava ja teiste ehitiste amortiseerimiseks.

Edasi võetakse vastu Liidu volikogule esitamiseks maakondlike laulupidude kava 1934.—1938. a. Kuna see uuesti tuleb kõne alla Liidu volikogu koosolekul, siis selle avaldame järgmises numbris.

X üldlaulupeo pasunakooride kava võeti vastu vaielusteta niisugusel kujul, nagu selle tõime varem.

Järgmisena oli päevakorras Liidu põhikirja muutmise, millest teisel pikemalt.

Otsustati pidada Liidu volikogu koosolek 12. märtsil kell 9 hommikul Tallinnas Raekoja saalis.

Pärnumaa ja Tartumaa osakondade ettepanekul otsustati saata osakondadesse kas müügile või tutvustamiseks koorijuhitidele Lauljate Liidu büroo juures laos olevaid noodiväljaandeid.

Lõpuks nõukogu, arvestades asjaolu, et möödunud aastal võeti vastu uus põhikirja, milles nõukogu moodustumiseks nähtud ette osaliselt uus kord, otsustas astuda terves koosseisus tagasi, et võimaldada uue nõukogu valimist uutal alustel.

Lauljate Liidu põhikirja muudetakse.

Liidu juhatusel ettepanekul nõukogu oma viimasel koosolekul kaalus Liidu põhikirja § 14-da muutmise küsimust. Nimelt selles §-is on öeldud, et Liidu liikmeil on õigus kasutada Liidu kirjastusel ilmunud

laule oma kontsertide kavades tasuta. Nende lauludega jääb nii ka edaspidi. Raskusi aga teeb uute laulude kirjastamine. Ühelt poolt Autorikaitse Ühing nõuab, et uute kirjastatavate laulude pääle trükitaks märkus: „Kõik autori õigused ühes ettekand-õigusega kaitstud“, seletatult: laulude ettekandmiseks tuleb küsida luba Autorikaitse Ühingult ja maksta tasu; teiselt poolt Liidu põhikirja näeb ette tasuta ettekandmise võimalusi. Nii juhul, kui Liidu juhatus nõustuks Autorikaitse Ühingu nõudmisega, ta peaks uusi laule trükkides rikkuma Liidu põhikirja. Kuna aga Liidul on kavatsus koorilaulude kui ka pasunakoori-palade kirjastamist jätkata, siis Liidu juhatusel ei jäänud teist võimalust, kui esitada volikogule ettepanek kustutada Liidu põhikirjast § 14 p. f sõnad: „ja tarvitada tasuta neis avaldatud laule oma kontsertide kavades“. Selle küsimuse ümber tekkis Liidu nõukogus pikemaid kõnelusi. Arvati, et autorid peaksid nõustuma üksi trükkimise õiguse eest Liidu poolt makstava honorariga. Kui iga laulukoor pääle nootide hinna peaks hakkama maksta veel iga laulu ettekande eest tasu, siis see maal väikese sissetulekutega pidude ja kontsertide juures teeks koordinele raskusi. Kuna aga autoreil ettekandetasu saamiseks on õigus maksva „Tsiiviilsaaduse“ alusel ja meie heliloojate majanduslik järg ei ole sugugi hiilgav, siis oleks raske olnud nõukogul asuda teisele seisukohale, kui nõustuda juhatus eettepanekuga ja anda see volikogule otsustamiseks.

X üldlaulupeo propagandat korraldama.

X üldlaulupeo nii sise- kui välismaa propaganda otstarbekamaks läbiviimiseks Lauljate Liidu juhatus kutsus ametisse laulupeo propaganda juhi, kelleks on *Päeva-lehe* toimetusliige härra Grünthal.

X üldlaulupidu alatakse koraaliga.

Lauljate Liidu juhatus otsustas avada X üldlaulupeo avakoraaliga, milline mõte leidis pooldamist ka Liidu nõukogus.

Kuna laulupeo avakoraal peaks olema eesti autori töö, siis Liidu juhatus on palunud heliloojaid saata selleks sobivaid käsikirju. Juhul, kui juhatus sissesaadetud käsikirjade hulgest ei peaks leidma sobivat, tuleks valida X üldlaulupeoks mõni vana, praegu tarvitusel olev koraal.

X üldlaulupeo rinnamärkide valmistamise Lauljate Liidu juhatus otsustas anda välja H. Kiiver'i märgitööstusele. Märgid valmistatakse kaheksagused — laulupeo tegelastele ja publikule, kavandite järele, mis tõie ära eelmises numbris.

X üldlaulupeo mälestuserahad ja -märgid.

Nagu nüüd selgunud, on otsustatud lüüa X üldlaulupeo mälestuseks ühe-krooniseid metallrahasid. Selleks on valmistanud kavandi kunstnik Reindorf. Kavand kujutab kannelt, tagapõhjal laululava. Ühtlasi on teoksil ka laulupeo märkide kavandi valmistamine. Märgid tulevad 2-, 5- ja 10-sensidised.

X üldlaulupeo pasunakoori-palad on vabad ettekandetasust.

Kokkuleppe põhjal autoritega, on kõik X üldlaulupeo pasunakoori-palad, mis ilmund Lauljate Liidu Pasunakoori Sektiooni kirjastusel, ettekandevabad Lauljate Liidu liikmeile. Seega Liidu liikmeil-kooridel, kes soovivad kanda ette neid palu oma kontsertidel, ei tule nõutada selleks luba ega maksta ettekande eest tasu.

Pasunakoovid X üldlaulupeole ühtlase häälestusega.

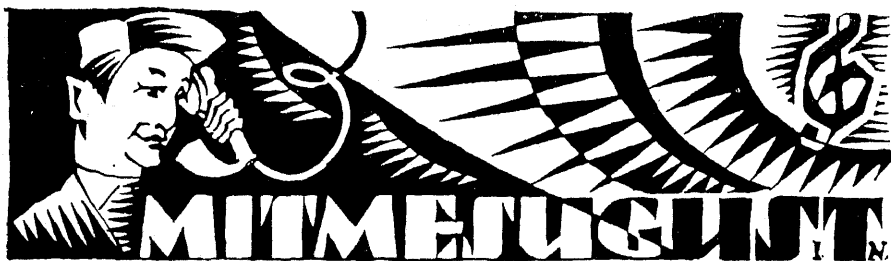
Kuna meil seni puudus kindel kamerton, mille järele võiks häälestada orkestripille, siis Lauljate Liidu Pasunakoori Sektiooni juhatus tellis välja Saksamaalt riiklikust katsekojast normaalse kamertoni helihargi, mis annab la-heli poolvõngete arvuga täpselt 870 sekundis. Seda heli antakse edasi igal pühapäeval raadiotundides, mille järele palutakse häälestada kõiki orkestreid oma pille, et X üldlaulupeole orkestrid tuleksid ühtlase häälestusega.

KORRATUD KOORID JÄETAKSE LAULPEOST EEMALE.

Lauljate Liidu juhatus otsustas kustutada X üldlaulupeo tegelaste hulgest kõik need koorid, kes asuvad eelproovipunktidest lähemal kui 15 klm. ja on puudunud kolmelt eelproovilt.

Need koorid, kes puudusid kolmelt eelproovilt, kuid asuvad proovipunktidest kaugemal kui 15 klm., ja need koorid, kes puudusid kahelt eelproovilt, juhatus otsustas lubada laulupeole vaid sel tingimusel, kui järgmisel eelproovil neid üksikult kontrollides selgub, et laulud on küllalt hästi õpitud.

See otsus võetakse aluseks ka edaspidiseks, kui uutel ringkondadel täitub kolm eelproovi.

Oodatavaid kontserte *Estonia* kontsertsaalis.

4. märtsil — viiulikunstniku Rob. Soetens'i kontsert.

5. märtsil — juudi karaktertantsija (Laban'i kooli solisti) Sam Hyori esinemine; klaverisoolodega astub üles Raschel Slovina.

8. märtsil — Brahms'i requiem Sevig'i juhatusel (saksa kooriga *Estonia* ork. saatel).

9. märtsil — Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühingu soome-õhtu.

10. märtsil — konservatooriumi õpilas-õhtu.

11. märtsil — Tallinna Rahvaülikooli Laulukoori kontsert 15. juubeli puhul; juhatab T. Vettik.

12. märtsil — Töölismuusika Ühingu kontsert.

15. märtsil — V. Babin'i ja V. Vronskaja' kontsert kahel klaveril.

19. märtsil — Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühingu segakoori kontsert E. Aava juhatusel.

21. märtsil — klaverikunstniku Claudio Arrau' kontsert.

23. märtsil — Tallinna Pedagoogiumi segakoori kontsert.

27. märtsil — Revaler Liedertafel'i segakoori kontsert.

29. märtsil — VI. sümfooniakontsert G. Sebastian'i juhatusel. Kavas Brahms'i II sümfoonia, Wagner'i *Suure-Reede võlu oop. Parsifal*, R. Strauss'i *Don Juan*, Cornelius'e uvertüür *Bagdadi habemeajaja*.

30. märtsil — M. Underi 50 a. sünnipäeva pühitsemine Kirjanike Liidu korraldusel.

Tartu Pauluse Kirikumuusika Seltsi X aastapäevaks.

Nimetatud selts tohib käesoleval kuul vaadata tagasi kümne-aastasele tegevusele, tohib tunnustada, et kandejõuks ja aluseks on olnud väga lauliku sõnad „Laulge Jehoovale, kiitke Tema nime!“

Selts kasvas välja Tartu Pauluse kirikukoorist, mille algatajaks oli toleaeagne köster-organist Emil Paigaline. Koorijuhi Peeter Kivi' algatusel sündeti kirikukoor Tartu Pauluse Kirikumuusika Seltsiks 30. jaan. 1923. a. Põhikirja alusel on määratud seltsi ülesandeks — koguda muusikalisi

jõude, eriti neid, keda huvitab kirikumuusika ja otsida abinõusid eesti kirikumuusika tõstmiseks. Selleks otstarbeks on seltsil oma laulukoor ja pasunakoor. Selts on annud rea iseseisvaid kontserte nii vaimuliku kui ilmaliku sisuga, võtnud osa üld- ja maakondlikest laulupidudest ning kuulub Eesti Lauljate Liitu.

Pääülesandeks on aga olnud kirikumuusika edendamise ja jumalateenistuste kaunistamine.

Soovime seltsile jõudu ja edu astumisel uude aastakümnesse. —au.

Uus ühingu Saue-Ääsmäel.

Laulu-muusikahinguga *Metsa-Kaja* põhikiri jõudis 10. veebr. s. a. registreerituna asutajatele tagasi, mille saamisel korraldati 15. skp. päakoosolek 37 tegelase osavõtul. Otsustati astuda E. Lauljate Liidu liikmeks ja valiti juhatusesse: esimeheks J. Ernesaks, abiks J. Pahkjalg, sekretäriks M. Link, abiks J. Vollmann, laekuriks A. Ensmann, abiks A. Väärberg ja varahoidjaks A. Krustok; koorijuhtideks valiti õpetajad J. Ernesaks ja M. Link.

Ühingu asutajateks on kohaliku hariduseseltsi endised tegelased, kelle eestvõtul juba ligi 2 aastat enne üh. asutamist töötab oma laulukoor kohalike õpetajate juhatusel. On ostetud 18 mänguriista puhkpillide orkestrile, kus õpivad agaralt noored mängijad ja enam vilunud harjutavad muuseas 10 üldlalupeo palasid.

Kuna laulu-muusika erialaline org-nr Sael seni puudus, siis loodetakse, et uuel ühingul avaneb siin lai tööpõld.

Gerhard Krause Tallinnas.

Veebruari keskel viibis G. Krause kahel puhul Tallinnas, kus ta külastas ooperit, operetti ja näidendeid. Kunstireferendi võttis eraaudientsil vastu välisminister; samuti ta puutus kokku paljude muusikategelastega.

G. Krause, kes senini mitmesugustes maades suuliselt ja kirjalikult eesti muusika ning teatrikunsti kohta on võtnud sõna, kavatsab saadud muljeid kasutada samaks otstarbeks. Mai keskel G. Krause loodab uuesti tulla Tallinna ja võimaluse puhul ka meie Ringhäälingus esineda, kuna ta on kõnelnud peaaegu kõikide Euroopa raadiojaamade kaudu.

Nali naljaks

Artist!

Kui Agathon Lüdigi tuli *Estoniasse*, siis ta ei asunud sinna muidugi mitte kusagilt kõrgepalgaliselt direktorikohalt või suurejoonelise kapitalisti elust, — tuli, ... ütleme, anderikka algajana ja ei muud midagi!

Onnis Jungholtz, kellest sel ajal olenes kõik, ei kahelnud põrmugi Agathon'i vastu võttes. Agathon tuli, näitas ennast ja võitis! Täna käis härra direktori juures ja homme oli juba täisverd estoonlane.

Alles hiljem kunagi kadunud Jungholtz avaldanud saladuse, kuidas ta nii kiiresti veendus selles, et noorest Lüdig'ist saab ilmtingimata tubli jõud:

„Vaatasin, noor inimene on pikk ja kõhn, hää pole just priima, liigutused ka nii aravõitu, ja riided hakkavad lühikeseks ning vanaks jääma! Siis aga võitis mind üks asjaolu: rinnataskus lehis lumivalge siidrätt! Ja äkki oli mul selge: see mees on läbi-läbi artist! Kõigest kehvusest ja puudusest hoolimata kanda rinnas lumivalget siidrätti, ja päalegi nii žestikas säädeldises!“

Kuidas seda mõista?

Richard Wagner'i Riias viibimise ajast on säilunud teatrikutsed, mis saadetud aukülastele kuulsa kapelmeistri auõhtu puhul. Wagner oli valinud selleks oma lummikooperi — Bellini *Norma* — ning oli lasknud trükkida rasvaste tähtedega teatrikutele:

„Kõrge ja austuseväärne publik saab kuulda ooperit, millist pole veel kirjutatud ja iialgi ei kirjutata.

Richard Wagner,

Kapelmeister.“

Isaarmastus.

Kunagi keegi, kes oli eriti vaimustatud Wagner'i *Niebelungidest*, sõnas suurele meistrile *Rienzi* kohta: „Täiesti loomulik, et te *Rienzi* Bayreuth'is ette ei kannu, sest mis on *Rienzi Niebelungide* kõrval!“

„Na, na,“ vastas Wagner, „looge ikka enne üks niisugune!“

Üheksa käsku teatrisõnakeist.

Kaunite kommete seminar on töötanud välja reeglid, mida teatris olles tuleb pidada silmas:

1. Need, kellel on äärepüksid, peavad pääle vaheaega esimesena kohale istuma ja viimasena lahkuma. Keskmistel toolidel istujad peavad platseerima viimasena ja esimestena lahkuma. Sellega võimaldatakse lähem omavaheline kontakt.

2. Draamas ei tohi aplodeerida, kui lõpp on kurb. Aga peab aplodeerima, kui see kurb lõpp esitati hästi.

Märkus: Need, kes aplodeerida ei tohi, peavad aplodeerijatele sisistama, et näidata oma kõrget haridust.

3. Ooperis peab karjuma „bis!“ iga-kord, kui mõni koht meeldib, sest autoril on hää meel, et tema tükk, mis endateada terve n a o tehtud hästi, pakub rahvalegi meeldivaid kohti. Ühtlasi pakub ka lauljaille suuremat rõõmu mõnda kaelamurdvat passaaži korrata ja näidata kui tore see kõik veel siis on, kui teistkordsel esitamisel hää rebeneb.

4. Komöödiates publik on kohustatud naerma, eriti siis, kui tükk on väga mage.

5. Näitlejaid ei tohi halva diktsiooni pärast sömata, vaid peab minema kõrvaarsti juure.

6. Orkestriruumi ei tohi alla vaadata, sest ka orkestrandid on inimesed.

7. Juubeli puhul tegelastele võib annetada ainult lilli, mitte viinapudeleid ja püksiriidet (teeneliste artistide suhtes võib teha erandit).

8. Etenduse lõpul publik peab tormama riiete järele. Selleks, et riided kätte saada esimesena, on soovitatav trügimine ja vahelepuugemine.

9. Arvustusi ei tohi lugeda, sest iga arvustus on kurjast. Üks neist.

Automaatne orkester.

Viini Filharmoonia orkestrit peetakse kuningaks oma alal. Terve orkester tunneb pääst kõik repertuaaris olevad asjad, nad mängivad oma kindlas tempos, neile pole vajagi dirigenti!

Kord keegi uus dirigent oli palutud Viini Filharmoonia orkestrit juhatama.

„Noh, kuidas siis oli ka?“ küsib pärast keegi kontsertmeistrilt.

„Noh, andis alguses eeltakti ära, ega avaldanud siis enam mingit nimetamisväärsust vastupanu.“

Sõdur-muusikandidid.

Et muusikainimesed tavaliselt ikka on olnud halvad sõdurid, tõestab kujukalt vene keisri Peeter I üks eeskirjadest, mille ta andis mingi suurparaadi korraldamise puhul ja mille lõpp on järgmine: «Музыкантов, фельдшеров и прочую строевую сволочь поставить на левом фланге, дабы они своим гнусным видом не привели в уныние войска». (Muusikandidid, velskerid ja muud rivitud logardid paigutada pahempoolsele tiivale, et nad enda armetu välimusega ei viiks sõjaväge masendatud meeoleolu.)

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

- Arder, A., konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, S. Roosikrantsi 8-a—1.
- Einer, Helmi, Estonia ooperilaulja, konservatooriumi lauluõpetaja, Estonia teatri-maja, tel. 460-37.
- Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.
- Hellat-Lemba, L., konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
- Hermann, Otto, helilooja, Aia tn. 12—1.
- Jentson, Amanda, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.
- Järv, Ida, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Tähe tn. 38, Nõmme.
- Laan, Herbert, viiulikunstnik, Tatari tn. 21-a—15.
- Leemets, Vold., Metsa tn. 12, Nõmme.
- Lipand, Ella, kontsertlaulja, häälesädja, Heeringa tn. 12-a—20, tel. 304-15.
- Mesiäinen, E., muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.
- Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.
- Murrik-Polonsky, Niina, klaveristuudio, Tõnismägi 7, tel. 449-58.
- Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.
- Riives, Valentine, Tehnika tn. 16-f—1, tel. 428-60, küsida 192.
- Tamm, Aino, Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja, Tina tn. 23—20, tel. 302-40.
- Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni tn. 4—7, tel. 447-73.
- Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Falkpargi tn. 18—7.
- Võrk, Enn, Tartu, Näituse tn. 7.

Tallinna:

- Neggo, Gerd, tantsu- ja liikumisstudiod, Lai tn. 43.
- Olbrei, Rahel, ballettmeister, Tallinna, Kreutzvaldi tn. 17—29.
- Weiden, M. klaveristuudio, S. Tartu mnt. 40—2, II kord.
- Joa, Frieda, pianist. Klaveritunnid. Kopli tn. 28—19, tel. 465-19.
- Plaks, Olga, pianist. Klaveritunnid, Jannseni tn. 5—2.

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja

Tallinn, Vambola t. 8—15

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnind klaver ja orel

Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Niine 9-a — 7

Kõnet. 10—11 ja 6—7

Hugo Schüts

Viiulikunstnik. Estoonia teatri kontsertmeister. Viilutunnid

Kunderi 6-2

KLAVERITÖÖSTUS

K. SAAR

LIIVALAIA 32 TELEFON (20)798

Soovitab otse töökojast **planiinosid**,

mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega. Parimaks tõendususeks — ostud ja soovitusel muusika-tundjailt.

Imu s trükist

E. Hav:

„Ainus palve“

soololaul sopranile või tenorile

Hind Kr. 1.—

Pääladu: Eesti Lauljate Liidus, Tallinna, Lai t. 7

PÄÄTOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium; Enn Võrk,
Albert Üksip ja Harry Malm

Väljaandja Eesti Lauljate Liit, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933

10. Üldlaulupeo 100.000 kr. loterii.
Erakorralised lisavõidud 20. märtsil.

Esimesed tuhat piletiostjat märtsikuul võidavad igauks

Laulupeo kevadisteks eeltöödeks on vaja kiiresti raha, seetõttu neile, kes aegsasti omandavad loositähed, on võimaldatud erakorralised soodustused.

20. märtsil s. a. loositakse 1500 lisavõitu. **Esimesed tuhat piletit**, mille kupongid nr. 1 ja 2 ostjate poolt ära saadetakse ja alates 1. märtsist kõige varem Lauljate Liidu bürosse jõuavad, **võidavad igauks.**

Lisavõitudeks on: ehituskruunt Nõmmel või mootorjalgratas, söögitoa sisse-seade või karusnahkne mantel, jalgratas või õmblusmasin, briljantsõrmus, raadioaparaat, grammofoon, seinakell, fotoaparaat, siidikleidi- või meesterahva ülikonnariie, kuldkaekell, tosin hõbelusikaid, kuldkest-käevõru, taskukelli, hõbe- ja kristallasju jne.

Et kõigil oleks ühesugune võimalus kuponge saata, ei võeta sel loosimisel arvesse kuponge, mis enne 1. märtsi Lauljate Liitu jõuavad.

Tallinnas võetakse kuponge vastu Lauljate Liidus, Lai tän. 7, alates 1. märtsist kell 1/28 hommikul. Kuponge võib ära saata posti kaudu ka trükitööna lah-tistes ümbrikkudes.

Piletid on saadaval postkontorites, pankades ja ärides üle maa. Iga pilet võib võita kolmel loosimisel: 20. märtsil ja kiirvõitude loosimisel 10. aprillil ja lõpploosimisel 24. juunil üldlaulupeol. Peavõit Kr. 10.000.—

Seekord kindlasti proovige. Nii soodus olukord ei kordu ja seda ei paku ükski teine loterii. Ja vilbi-mata — sest suur õnn kaua ei oota, teda tuleb tabada ja õigel ajal.

**Kultuurkapitali Helikunsti
Sihtkapitali Kirjastusfond**

Ilmus trükist:

1. J. Aavik: „Capriccio“, klaverile . . . Hind 1 kr. 90 snt.
2. M. Saar: „Hetk“, klaverile „ 85 snt.
3. P. Süda: „Ave Maria“, orelile „ 85 snt.
4. A. Kapp: „Vaimulik aaria“ sopranile
või tenorile oreli saatel „ 1 kr. 50 snt.

Varem Kultuurkapitali väljaandel ilmunud:

SOOLOLAULUD

1. A. Vedro „Kuldne koit“ Hind kr. 1.50
2. J. Aavik „Kojuigatsus“ „ „ 1.75
3. E. Aav, Juta aaria oop.
„Vikerlased“ „ „ 1.75
4. J. Jürgenson „Ei püsi
neist ükski“ „ „ 1.25
5. M. Saar „Viis soolo-
laulu II“ „ „ 3.50
6. M. Saar „Pulmalaul“ „ „ 0.85
7. M. Saar „Olin enne eide
kodus“ „ „ 0.85
8. M. Saar „Süö karja“ „ „ 0.85
9. M. Saar „Lauliku talve
üksindus“ „ „ 0.85
10. M. Saar „Tuule hõlmas“ „ „ 1.25
11. A. Vedro „Tähile“ „ „ 1.75
12. M. Saar „Viis soolo-
laulu I“ „ „ 2.—

KLAYERILE

1. H. Eller „7 prelüüdi“ . Hind kr. 3.—
2. J. Aavik „Klaverisonaat“ „ „ 1.50
3. A. Lemba „Toccata ja
Fuga“ „ „ 1.—
4. A. Lemba „Fantaasia“ „ „ 1.—
5. M. Saar „Kaks prelüüdi“ „ „ 1.—

VIIULILE

1. Heino Eller „Männid“ Hind kr. 1.75

**Pääladu ja üksikmüük Lauljate Lildu büroos,
Tallinna, Lai tän. 7**

**Saadetakse välja posti teel, kui raha saadetakse ette. Müügil suuremates
raamatukauplustes ja muusikaärides!**